

JELENTÉS

A KOLOZSVÁRI

MÁTYÁS KIRÁLY SZOBORRÓL.

A SZOBORBIZOTTSÁG MEGBIZÁSÁBÓL ÖSSZEÁLLITOTTA

G. NAGY LAJOS

UNITÁRIUS TANÁR ÉS ESPERES, MINT A SZOBOR-ALAP PÉNZTÁRNOKA.

KOLOZSVÁRT,
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSÉNÉL
1902.

146

146

J E L E N T É S

A KOLOZSVÁRI

MÁTYÁS KIRÁLY SZOBORRÓL.

A SZOBORBIZOTTSÁG MEGBIZÁSÁBÓL ÖSSZEÁLLITOTTA

G. NAGY LAJOS

UNITÁRIUS TANÁR ÉS ESPERES, MINT A SZOBOR-ALAP PÉNZTÁRNOKA.

KOLOZSVÁRT.
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSÉNEL
1902.

I.

Előzmények.

Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósága 1882. évi július 21-én tartott közgyűlésében 113—1882. kzgy. számú határozatával mondotta ki, hogy Mátyás királynak emlékezetére országos részvétel mellett Kolozsvárt emlékszobrot állít fel. A szobor terve s a kivitel módozatai iránt adandó véleményezésre egy nagyobb bizottságot nevezett ki gróf Eszterházy Kálmán főispán elnöklete alatt, alelnököknek a polgármestert és dr. Szabó Károly egyetemi tanárt kérvén fel.

Az indítványt a szobor felállítása iránt mind megelőzőleg az illető szakosztályban, mind pedig az említett közgyűlésben Nagy Lajos unitárius tanár és esperes tette meg.

Szokatlan volt az a lelkesedés, melylyel a közgyűlés az indítványt fogadta és Szász Domokos püspök ajánlatára határozattá emelte. A népes közgyűlésben csupán egy bizottsági tag akadt, ki az indítvány elfogadását ellenezte, nem elvből, de mert Kolozsvár városát gyengének tartotta ilyen mű létesítésére; boldognak nevezvén indítványozót, hogy még ilyenekről is ábrándozhatik.

A sajtó melegen üdvözölte az eszmét, hanem a kiküldött szoborbizottság engedte az éveket feje felett nyomtalanul eltűnni. E közben gyűjtött a főváros az Arany János szobrára, gyűjtött a Szabadság-szoborra, gyűjtött Arad a

Vértanúk emlékére, és megindult helyben Kolozsvárt is egy nagy szellemi mozgalom, létre jött az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület (Emke), mely néhány év alatt millión felül gyűjtött.

Ha a kiküldött bizottság hasonló lelkesedéssel és eréllyel karolta volna fel az ügyet, mint az Arany- és Szabadságszobor-bizottsága, mint az Emke választmánya, akkor a szobor-alap már régen összegyűlt volna. Hanem a Mátyás-szobor-bizottság nem működött.

Valami mégis történt a szobor-bizottság körében is. Nagy Mór városi tanácsos, bizottsági tag mindjárt 1382-ben néhány forintot gyűjtött a szobor-alapra. Nagy Lajos 1884. jul. 18-iki városi bizottsági ülésben (137—1884. kgy. sz.) interpellált a szoborügyben, mire gróf Eszterházy Kálmán főispán mint szoborbizottsági elnök annyit felelt, hogy a már megtartott előleges tárgyalás folytán egy albizottsági munkálat készül, a miről Nagy Mór városi tanácsos adhat tájékoztatást. Csakugyan nevezett tanácsos az azon évi szept. 12-én tartott városi közgyűlés eleibe (169—1884. kgy. sz.) be is terjesztette a tervezetet az országos gyűjtés iránt. Közgyűlés tudásul vette s felhatalmazta a kiküldött szobor-bizottságot arra, hogy magát ügybuzgó tagokkal kiegészíthesse. Végül meghagyta, hogy működéséről évenként tegyen jelentést a közgyűlésnek.

Ennél több történt a szobor-bizottság működési körén kívül, mit hálás köszönettel kell e jelentés során is felemlítenünk. A volt Kolozsvári Kisegítő Takarékpénztár, mely évenkénti nyereményének jelentékeny részét közczélokra szokta kiosztani, 1883. évben 25 évi fennállásának jubileuma alkalmával a Mátyás-szoborra 1000 frtot szavazott meg, mely összeg egy ideig nevezett intézet kezelése alatt növekedett. A város pedig Nagy Lajos indítványára és Hegedűs István

pártoló hozzászólása következtében 1884 febr. 6-án tartott bizottsági közgyűlésben évenként 500 frtot szavazott meg 10 évig; összesen tehát 5000 frtot, s az esedékes évi részleteket 1884-től kezdve be is fizetvén, ez adományát Takarékpénztárilag kezelte.

Ez adományok után még nagyobb lett a feledékenység. Csak 1887-ben kezd a sajtó vele foglalkozni. Nevezetesen a Pesti Hirlap egyik cikke után az Ellenzék jun. 1-ről kiadott számában nyilvánosan felhívja a szoborbizottságot: „adjon valamelyes életjelt magáról s ha nem képes szolgálni a kitűzött célt — adják át másoknak a szerepet, mert csakugyan ideje volna hozzáfogni komolyan e szép tervhez és nem csak álmadozni a tervek felett, mert ily módon a lovag-szoborból soha sem lesz g á l i c z k ő.”

Nagyobb lendületet az ügynek Király Ő felsége adott, midőn 1887. évi szeptember havi látogatása alkalmával Mátyás király születési házát megszemlélvén, a következő megjegyzést tette: „Nem nagy kegyeletre mutat Mátyás király iránt szülőházának katonai czélokra használása.” A király megjegyzése közvetve lesújtó ítélet volt a szoborbizottság ellenében is. El is hallgatták Ő felsége előtt, hogy hiszen felséges Uram, mi már szobrot is határoztunk ezelőtt 5 évvel a nagy király emlékére, de hát a határozat ott maradt a papiroson.

A nemzet lelkiismerete felébredt, a sajtó sürgetni kezdte ismételten Mátyás király szobrát. Az Egyetértés 1887. évi nov. 27-iki számában Hajnal István emlékezetbe hozza, hogy Pestvármegye már 1839-ben kimondotta, hogy szobrot kell emelni Hunyadi Mátyásnak, a legnagyobb magyar királynak, a haza és emberiség jóltevőjének, — emlékezetbe hozza, hogy Máramaros vármegye vette fel a megakadt fonalat 30 év múlva 1869 ben, hogy Máramarosba

több törvényhatóságtól érkeztek be adományok, melyek ott takarékpénztárban kezeltetnek, és emlékezetbe hozza, hogy a fővárosi tanács a nemzet gyűjteményeit a Mátyás-szoborra a főváros kezelése alá kívánná vonni.

Tovább halogatni már nem lehetett. Ha a szobor-bizottság nem tett, tennie kellett magának a Kolozsvár városi törvényhatóságnak, mely határozatilag kimondotta a szobor emelést. A felhívást erre is a szobor indítványozója tette meg. Ugyanis az 1887. évi nov. 29-én tartott bizottsági ülésben interpellációt intézett a polgármesterhez:

„Akarja-e a Tkts. Tanács, hogy végrehajtsák a városi törvényhatósági bizottságnak 1882. évi július 21-én hozott végzése, mely szerint Mátyás király szobra Kolozsvárt országos segélylyel felállíttassék?

S ha akarja, nem látja-e szükségesnek, hogy a szobor-bizottság újra alakításával a pénz-alap gyűjtése iránt intézkedéseit mielőbb megtegye?”

Mert — hangsúlyozá szónok az interpellációt megelőző beszéde végén — *periculum in mora*. Nekünk határoznunk és gyorsan tennünk kell; szóval és tettel meg kell mondanunk ország és világ előtt, hogy igen is van érzékünk nemzeti nagy alakjaink emlékezetének kegyeletben tartására; van akaratunk az ifjú nemzedéket a régi dicsőség fényénél nagy tettekre buzdítani; mutassuk meg Ország és Világ előtt, hogy Kolozsvár városa Hunyadi Mátyásnak, a legnagyobb magyar királynak emlékezetére szobrot emel, és hogy e szoboremelés dicsőségét ez idő szerint más városnak nem engedi át, mert Mátyás király itt születvén, első sorban mi mondhatjuk őt magunkénak, s különben is legnagyobb valószínűség szerint az ő szobrára itten gyűlt össze a legnagyobb összeg. (Már akkor több mint 6000 forint.)

Polgármester Albach Géza azonnal felelvén az inter-

pellatióra, kijelenti, hogy igen is a Tanács kötelességének tartja a törvényhatósági bizottság kegyeletes óhajának létesítését s nem akarja a szoboremelés dicsőségét más törvényhatóságnak átengedni, miért is haladéktalanul felfogja hívni a kiküldött szoborbizottságot, hogy tegyen jelentést az eddig történetekről, valamint a működésének eddig útjában állott akadályokról. Mind az interpelláló, mind a közgyűlés e választ tudásul vette.

A városi Tanács a felhívást gróf Eszterházy Kálmánhoz meg is tette, kinek nyilatkozatát az 1888. évi január 7-én tartott közgyűlés eleibe terjesztette. A nevezett gróf oda nyilatkozott, hogy miután főispáni tisztről való lemondása alkalmával egyidejűleg megszűnt a város kebelében alkotott különböző bizottságoknak elnöke lenni, nincs azon helyzetben, hogy a Mátyás király emlékezetére emelendő szobor ügyében kiküldött végrehajtó-bizottságot egybehívhassa.

Közgyűlés ezen nyilatkozatot (10. sz. alatt) tudomásul véve, s a szobor-bizottság működésének megkezdésére az időt elérkezettnek látván, a szobor-bizottság elnöki és alelnöki tiszteinek újból betöltését elhatározta s a tanácsi javaslat alapján elnöknek Hegedűs Sándor országgyűlési képviselőt, alelnökül pedig Sigmond Dezső országgyűlési képviselőt, Albach Géza polgármestert és Dr. Szabó Károly egyetemi tanárt választotta meg egyhangú felkiáltással, kimondván egyúttal azt, hogy a városnak mindenkor polgármestere ezen tiszténél fogva a szobor-bizottságnak egyik alelnöke, s felhatalmazván a szobor-bizottságot arra is, hogy önmagát a törvényhatósági bizottság kebelén kívül álló tagokkal is kiegészíthesse.

Ezzel valahára kezdetét vette a munkásság.

II.

A munkához kezdő közgyűlés.

A törvényhatóság által kiküldött szoborbizottság 1888. évi május 21-én délelőtt 11 órakor tartotta meg első közgyűlését a városház nagytermében. Kedvező jelnek volt tekinthető, hogy a szoborbizottság tagjai csaknem valamennyien megjelentek.

1. Elnök az ülést megnyitván, üdvözli a bizottságnak oly szép számmal megjelent tagjait; köszönettel emlékezik meg Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottságának megtisztelő bizalmáról, melylyel a szobor-bizottság elnöki tisztére őt hívta meg; hangsúlyozza a hazafias feladat fontosságát, melyet csak az alkalmas idő tapintatos megválasztásával, lankadatlan lelkesedéssel, kitartó munkássággal és összetartással oldhat meg a bizottság; kiemeli, hogy e megtisztelő elnöki tiszt elfogadására csak az a remény bátorította, hogy a bizottság nagyrabecsült tagjai hathatós támogatásukat nem fogják megtagadni.

Erre ismételt köszönetnyilvánítás után az ülést megnyitván, ajánlja a munkaprogram kidolgozására már korábban kiküldve volt albizottság javaslatát azonnal tárgyalás alá venni.

2. Dr. Hegedüs István előterjeszti az általa, továbbá Nagy Lajos és dr. Szabó Gyula által kidolgozott munkaprogrammot, — melyet a gyűlés általánosságban elfogad.

3. A munkaprogramm részletes tárgyalás alá vétetvén — bizottság a munkaprogrammban jelzett célból egy irodalmi szakosztályt alakít, melybe az ország ismertebb írói közül mintegy száz egyént beválasztott.

4. A szobor javára szolgáló gyűjtés megkezdésének időpontjául s e célból egy, a nagy közönséghez intézendő

felhívás idejéül, tekintettel arra, hogy addig az irodalmi szakosztály a hangulatot a sajtó útján fölkeltheti, — rövid vita után azon idő tűzetik ki, midőn Mátyás király kolozsvári születésháza emléktáblával jelöltetik meg s ez emléktábla alkalomszerű ünnepélyességgel lelepleztetik, e leleplezési ünnepély megtartására pedig az évi szeptember hó 2-ik napja tűzetett ki.

5. Az emléktábla megkészíttetése tárgyában Albach Géza kir. tanácsos, polgármester előadja, hogy e tekintetben a szükséges lépéseket Kolozsvár város törvényhatósága s illetőleg tanácsa meg fogja tenni, valamint a leleplezési ünnepélyre is az előkészületeket a bizottsággal egyetértőleg megteszi. — Tudomásul vétetik.

6. A 4. pontban említett felhívás szövegezésére — az irodalmi szakosztály kéretik fel.

7. Elnök bemutatja Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegye f. évi ápril hó 12-én 226. sz. a. kelt végzését, melylyel a megye közönsége által a Mátyás király emlékére emelendő szobor javára gyűjtött 438 frt 94 kr. tőkét és kamatait elhatározta a szobor-bizottság rendelkezésére bocsátani. Indítványozza tehát elnök, hogy e hazafias elhatározásért mondjon a bizottság nevezett megye közönségének köszönetet, egyúttal hivatalosan bejelentvén a szobor-bizottság megalakulását és működésének megkezdését, továbbá az elnökséget megbízáván kérdéses pénzösszeg átvételével, valamint azzal, hogy mindazon megyékhez, melyek hasonló célra gyűjtést eszközöltek, a gyűjtött pénzeknek a Kolozsvárt tervezett emlékszobor javára leendő átadása végett felhívást intézzen. — Elnök ez indítványait a bizottság egyhangú lelkesedéssel elfogadja, s ehhez képest míg egyfelől a legmélyebb köszönetét és háláját tejezi ki Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun megye hazafias közönségének s annak tolmácsolásával

és a pénz fölvételével az elnökséget megbízza, addig másfelől szintén elnökileg mindazon megyéket felszólítandóknak határozza, melyek Mátyás király szobrára gyűjtést eszközöltek, hogy a begyűlt adományokat bizottságunk rendelkezésére legyenek szívesek átbecsátani.

8. A törvényhatóságokhoz, főpapokhoz és pénzügyintézetekhez adakozás iránt intézendő felszólítás tekintetében — bizottság teljesen a végrehajtó választmány tapintatosságára bízva, hogy a törvényhatóságok csak mint ilyenek szólíttassanak-e fel adakozásra, avagy a megyei bizottságok tagjai is külön; továbbá ugyancsak a végrehajtó választmányra bíztatik úgy ezen, mint a főpapsághoz és pénzügyintézetekhez intézendő felszólítás alkalmas időpontjának megválasztása, megjegyezvén mindazonáltal, hogy a felszólítás a nagyközönséghez intézendő (l. 4. pont) felhívás kibocsátását ne előzze meg.

9. Elnök indítványozza, hogy a határozatok végrehajtása, továbbá az emléktábla leleplezési ünnepélye előkészítése s általán az actio előkészítése céljából egy szűkebb-körű végrehajtó választmány alakíttassék. — Elnök indítványa el fogadtatván, végrehajtó választmányképen konstituálatnak az elnökség tagjai (elnök, alelnök és jegyző) és a már korábban megválasztott albizottság. Nevezetesen: Br. Bánffy György, gr. Bánffy György, gr. Béldi Ákos, Benigni Sámuel, Dobál Antal, gr. Eszterházy Kálmán, dr. Ferenczi Zoltán, Gámán Zsigmond, dr. Groisz Gusztáv, Gyarmathy Miklós, dr. Hegedüs István, br. Jósika Sámuel, Kőváry László, Nagy Lajos, Sándor József Emke titkára, dr. Szász Béla, dr. Török István, Weisz Mór.

Továbbá ezzel kapcsolatban elhatározza bizottság, hogy jövőre minden évben legalább egy nagygyűlést tart, melyet mindenkor a végrehajtó választmány fog előkészíteni;

ezzel összhangzólag az idei nagygyűlés napjául az emléktábla-leleplezési ünnepélyt megelőző 1889. évi szeptember hó 1-e tűzetik ki.

10. Deáky Albert bizottsági tag azon kérdést veti föl, hogy minő állást foglaljon el a bizottság Kolozsvár sz. kir. város törvényhatóságával szemben, mire Albach G. polgármester utal arra a tényre, hogy a szobor-bizottság egy szabatosan körülírt hatáskörrel, t. i. a Mátyás király emlékére Kolozsvárt létesítendő szobor javára eszközendő gyűjtéssel, megbízott küldöttsége a törvényhatósági bizottságnak; e mandátum tehát egyuttal világosan meghatározza a viszonyt is, mely a törvényhatóság és a szobor-bizottság között fennáll. — Bizottság a polgármesteri fölfejtés után s azzal összhangzásban kijelenti, hogy a reá bizott feladat keretében önállóan fog ugyan működni, s ehhez képest a szobor javára gyűjtendő pénzek a már megválasztott b. pénztárnok: Nagy Lajos unitárius esperes és főtanodai tanár kezéhez lesznek juttatandók; mindazonáltal a szobor-bizottság egyfelől kötelességének fogja ismerni évenként működéséről a törvényhatóságnak jelentést tenni; s másfelől a gyűjtéssel felmerülhető kiadások (irodai munkák, nyomtatványok stb.) lehető kimé- lése céljából a törvényhatóság szíves támogatását igénybe fogja venni.

A napirend ezzel letárgyaltatván, elnök az ülést, ismételt köszönetnyilvánítása mellett bezárja, a bizottság tagjai pedig az elnök éljenzése közben távoznak.

III.

Az első felhívás.

A szobor bizottság első felhívása néhai Dr. Szabó Károly egyetemi tanár, jeles történetírónk tollából került ki a következő szövegben:

A nemzethez!

Kolozsvár sz. kir. város legnevezetesebb történelmi emlékü épülete, az óvárban az az ódonszerű polgári ház, melyben Magyarország dicső királya Mátyás született, majdnem öt század viszontagságai által megviselve, oly roskatag állapotban van, hogy fönmaradása csak idő, legfeljebb egy-két évtized kérdése.

Az emléktábla, melylyel a város közönsége, dicsőségesen uralkodó apostoli királyunk I. Ferencz József Ő Felsége adománya s lelkesítő példája által buzdittatva, ez ódon házát díszíteni elhatározta, meg fogja ugyan jelölni a helyet, hol a nagy király bölcsője ringott, de maga a romladozott ház csak alapjából leendő stylszerű ujjáépítés által lehetne a jövődő nemzedék kegyelele tárgyául fönntartható.

Ez a körülmény hozta létre azt az óhajást, hogy Kolozsvár város legnagyobb szülöttjének, a magyar nemzeti jellem legigazabb képviselőjének, a legnépszerűbb magyar királynak emléké: falai közt a késő századokra is megörökíteni törekedjék s kegyeletét és háláját a szülő városát jótéteményekkel elhalmozott dicső király emlékezeze iránt az ő nagyságához méltóan tejeze ki. Így született meg a város közterét díszesitendő Mátyás király szobrának eszméje.

A lelkesedéssel fogadott eszme megtestesítésére Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottságának közgyűlése megtette a legelső lépést, midőn e célra 5000 forintot szavazott meg s kebeléből bizottságot alakított, mely a város értelmiségének kiváló tagjaival együtt a cél kivitelére szolgáló módokról és eszközökről tanácskozzék s a végrehajtás terén a kellő intézkedéseket tegye.

A bizottság azt az elvet tartva szem előtt, hogy a tervezett Mátyás-szobornak a nemzeti közérzelem megtestesült

kifejezésének és így országos műemléknek kell lennie, abban állapodott meg, hogy az egész magyar hazában gyűjtést indít meg a szobor költségének előteremtésére.

Abban a hitben és reményben, hogy fölhívásunk mindenütt, hol magyar él, visszhangra fog találni, bizodalommal fordulunk hazánk hű fiaihoz és leányaihoz, hogy adományokkal, a gazdagok forintjaikkal, a szegények filléreikkel, e nemzeti emlék minél előbb leendő felállítását lehetővé tenni sziveskedjenek.

Az erdélyrészi megfogyott, de lélekben meg nem tört magyarság, melynek ősei a nagy király és dicső atyja, a keresztyénség középkori legnagyobb hőse, zászlai alatt mindig híven küzdöttek a magyar állam és az európai polgárisultság védelméért vívott nehéz harczokban, melynek fiai és leányai a legnehezebb időkben is mindig minden nemzeti közczélra lelkesülten meghozták áldozataikat, joggal vél arra számíthatni, hogy az erdélyi részek legmagyarabb s legmíveltebb városában föllábtandó nemzeti emlék eszméjét, — mely hivatva van a dicső múlt iránti kegyeletet ápolni s nemzeti míveltségünk fensőségi hatalmát hirdetni, — a hazafi érzelem kész lesz s a nemzet közakarata erős lesz megvalósítani.

Szíves adományok nagytiszteletű Nagy Lajos unitárius esperes és főgymnasiumi tanár urhoz, mint a szobor-bizott-pénztárnokához (Kolozsvár, Hosszú-útca 5. szám) küldendők.

Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottsága által kiküldött szobor-bizottság nevében, 1888. deczember 1-én: Hegedüs Sándor elnök, Sigmond Dezső működő al-elnök, Albach Géza al-elnök, Dr. Szabó Károly al-elnök, Dr. Hegedüs István titkár, Dr. Szabó Gyula jegyző, Nagy Lajos pénztárnok, Br. Bánffy György, Gr. Bánffy György, Gr. Béli

Ákos, Benigni Sámuel, Dobál Antal, Gr. Esterházy Kálmán, Dr. Ferenczi Zoltán, Gámán Zsigmond, Dr. Groisz Gusztáv, Gyarmathy Miklós, Br. Jósika Sámuel, Kőváry László, Gr. Kuun Géza, Sándor József Emke titkár, Dr. Szász Béla, Dr. Török István, Weisz Mór a végrehajtó bizottság tagjai.

A Nemzethez szóló felhívásból Dr. Hegedűs István szobor-bizottsági titkár közreműködésével és feljegyzése szerint 4559 példány küldetett ki egyesekhez, pénz- és nevelő-intézetekhez, hivatalokhoz, majd 1889 elején a törvényhatóságokhoz. Visszajött adománynyal mintegy 350, üresen mintegy 240 példány, a többi künn rekedt.

E felhívásra az első jelentékenyebb adományt a nemzet őrangyalai: nők adták, 1888 év végén éppen karácsony ünnepén. Dr. Hegedűs István útján Báró Kemény Kálmánné született Br. Bánffy Polecina és Br. Huszár Ilona 840 frtot küldtek be, mit később 1200 frtra egészítették ki, mint az általok eszközölt gyűjtés eredményét.

Az egyes adományokról annak idejében időközönként a kimutatások a kolozsvári lapokban megjelentek. A szobor-bizottság 2-ik közgyűlésében előadott titkári jelentés részben az első felhívás eredményéről is beszámol. A tüzetesebb elszámolást azonban a pénztárnok adta az 1892 ik évben kiadott Jelentésében, melyet e Jelentés rendjén is hátrább közölni szükségesnek tartottam.

IV.

A szoborbizottság második közgyűlése.

A Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottsága által kiküldött Mátyás király szobor-bizottság 2-ik közgyűlését 1889. évi szept. 1-én tartotta meg ugyancsak a városház közgyűlési termében. Adjuk a jegyzőkönyvet.

Jelen voltak: Hegedüs Sándor, mint elnök. Dr. Szabó Gyula, mint jegyző. Albach Géza polgármester, alelnök, dr. Hegedüs István titkár, Nagy Lajos pénztárnok, Bak Lajos, dr. Békési Károly, Benel Ferencz, Dobál Antal, Éjszaki Károly, Fazakas József, dr. Felméri Lajos, dr. Finály Henrik, Farkasházi Fischer Vilmos, Hory Béla, Imre Lajos, a „Nemzet“ munkatársa, Kőváry László, Nagy Béla, Oriold József. Petrán József, Sárdi István, dr. Schilling Lajos, Szabó Sámuel, dr. Szamosi János, dr. Szász Béla, Szvacsina Géza, id. Varga Dániel, Weisz Mór, Züllich István.

1. Elnök délelőtt 10 órakor lelkes éljenzéssel fogadott üdvözlő beszéddel az ülést megnyitván, dr. Hegedüs István titkár felolvassa jelentését. — Közgyűlés egyhangulag tudomásul veszi e jelentést és titkárnak buzgó tevékenységéért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik.

2. Nagy Lajos pénztárnok jelentése egyhangulag tudomásul vétetik s a pénztárnoknak buzgó tevékenységéért köszönet szavaztatik.

3. Az ügyrend értelmében a szobor alapvagyónának megvizsgálására s esetleges pénztárvizsgálatok eszközlésére Hory Béla, Kővári László és Züllich István tagokból álló számvizsgáló bizottság választatik meg egyhangu közfelkiáltással.

4. Az 1890. évben Mátyás király halálának négyszázados évfordulója alkalmából Budapesten rendezendő műtörténelmi kiállítás anyagi hasznának, esetleg a Mátyás király szobor javára leendő megszerzése szóba jövén, — közgyűlés Albach Géza polgármester, alelnök, gr. Bánffy György, Kővári László és Sigmond Dezső tagokat bizza meg, hogy Hegedüs Sándor elnökkel együttesen tegyék magokat érintkezésbe idő- és alkalmoszerűleg a műtörténelmi kiállítás rendező bizottságával a módozatok megállapítása végett.

5. Hegedüs Sándor elnök bizalmasan jelenti, hogy lépéseket tett a nagyméltóságú m. kir. pénzügyminiszteriumnál a Mátyás király szobor javára egy sorsjáték engedélyezésére és alapos kilátás van arra, hogy e czélból 200,000 drb. 50 kros sorsjegy kibocsátása engedélyeztetni fog. — Közgyűlés örvendetes tudomásul veszi ezen elnöki bizalmas jelentést s egyuttal felhatalmazza elnököt a további lépések megtételére. (Nem lett belőle semmi.)

6. A szép eredménnyel megkezdett gyűjtésnek erélyesebb folytatása végett egy helyi gyűjtő bizottság alakittatik.

7. A gyűjtésnek nagyobb sikere és szélesebb körre való kiterjesztése czéljából kimondja a közgyűlés, hogy az összes hazai törvényhatóságoknak bizottsági tagjai részére 1 frtról szóló nyugták küldessenek beváltás végett, mi végből a törvényhatósági bizottsági tagok névsora beszerzendő; másfelől pedig az összes törvényhatóságok fő- és alispánjai s illetőleg a polgármesterei felkérendők, hogy az illető törvényhatóság területéről a Mátyás király szobor javára gyűjteni és adakozni kész egyének névjegyzékét megküldeni sziveskedjenek.

8. Dr. Szamosy János indítványozza, hogy a mai közgyűlésen felolvasott titkári és pénztárnoki jelentések legalább 10,000 példányban kinyomassanak és lehető széles körben elterjesztessenek. — Közgyűlés az indítványt egyhangulag elfogadja. Több tárgy nem lévén, a közgyűlés elnök éljenzése közt $\frac{1}{2}$ 12 óraker eloszlik.

A jegyzőkönyv I. pontjában említett titkári jelentést érdemesnek tartjuk közölni. Így hangzik:

Tekintetes Mátyás király szobor-bizottság!

15 hó telt el azóta, hogy a Mátyás király szobor-bizottság első nagygyűlést tartotta, melyen a megindítandó munkódés tervezetét megállapította, végrehajtó bizottságát a

tervezett végrehajtásával megbizta, kijelontván, hogy az időt és alkalmat tapintatosan válassza meg.

A végrehajtó bizottság a nagy bizottságtól a gyűjtés országos megindítására nézve azt az útasítást kapta, hogy a gyűjtő-íveket a tervbe vett és Felséges Urunk királyunk legmagasabb kezdeményezése folytán elhalaszthatatlan kötelességévé vált Emléktábla elkészítése és leleplezési ünnepélye idején bocsássa ki országszerte.

A múlt év május 21-én tartott szoborbizottsági közgyűlés a nagy király emléke iránti eme két kegyeletes tényt természetes összefüggésbe hozta egymással. Hadd jelölje ércztábla azt a hajlékot, hol a ragyogó nap sugara az első glóriát gyűjtötte a csecsemő király feje köré és hadd hirdesse érczoszlop az aereperennius emléket, mely a nemzet hálás szívében él a nagy király iránt.

A végrehajtó-bizottság tehát emléktábla létesítése iránt fordult a városhoz, melynek maga a szobor-bizottság is csak mandatarius, mint a hogy magán a múlt évi szobor-bizottsági ülésen Kolozsvár szab. kir. város polgármestere által tett nyilatkozat konstatálta.

A nemes város a szobor-bizottságot bízta meg az emléktábla tervezetével, a létesítés módozatának megállapításával és az egész ügyről véleményes előterjesztéssel. Ez ügy, tekintettel a nagyobb szabású tervezetre, melyet Zala György kitünő szobrász mintázott, oly sok, a bizottságtól nem függő halasztást szenvedett, hogy csak holnap ülhajjúk meg a leleplezési ünnepélyt. Tiszta meggyőződéssel mondhatom, hogy a várakozás megfelelő meglepetést eredményezett, mert az emléktábla olyan, mely bizonyára páratlanul áll hazánkban

A nemes város ügybuzgó tanácsa a képviselő testület f. é. jun. 15—17 én tartott 119. sz. határozata által nyert

felhatalmazás alapján bizottságunkkal közös bizottsággá alakult, mely a holnapi ünnepélyt sok üléselés, fáradozás után létrehozta és büszke lehet arra, hogy országos érdeket költött és a közélet jelesait nyerte meg közreműködésre, az ország színejavát hívhatta meg és pedig habozás nélkül vendégekül. Szobor-bizottságunk azért nem érezhette magát megkötve a mult gyűlésen hozott azon határozata által, hogy az actiót az emléktábla leleplezése alkalmával kezdje meg.

Legelőbb is előkészíté a hangulatot, megválasztott irodalmi szakosztálya minden tagjához külön felhívást küldött, melyben felkéri, hogy az irodalmi közegeit használja föl teljes lelkesedéssel és a szent ügyhöz méltó buzgalommal a szoborra való adakozás érdekében.

E felhívásra több meglehang válaszolt.

A gyűjtőív szövegét megállapította a bizottság dr. Szabó Károly biz. alelnök tömör és erőteljes fogalmazása szerint. E szöveg kelt 1888. decz. 1. A gyűjtőívek szétbocsátását megkezdtem. Szétbocsátottam egy pár hét alatt az irodalmi szakosztály tagjaihoz intézett gyűjtőívekkel együtt 4300 gyűjtőívet, a szétküldött ívekről pontos indexet készítettem. Erőfeszítő munka volt, mert a városi jegyzői iroda a mult év végén és a jelen év kezdetén összehalmozódott sok irodai teendő miatt közreműködését csakhamar kénytelen volt megvonni.

A gyűjtőívek kibocsátása után az irodalmi szakosztály tagjaihoz ismételt felhívást küldtünk szét, melyben jelentjük, hogy az actio megkezdődött, tehát kettőzött erélylyel fogjanak az agitatio nemes fegyveréhez.

Az első fecske: báró Kemény Kálmánné, sz. báró Bánffy Polixéna küldeménye volt, ki az év folytán az első küldeményt 211 frt készpénzben és 609 frtot takarékpénztári

könyvben, 1200 frtra kiegészíté. És megindultak az adományok oly sűrű egymásutánban, mely a mai napig sem lan kadott. Az eredményről a bizottság tisztelt pénztárnoka fogja jelentését megtenni.

Kiváló súlyt helyezett bizottságunk a megyék közreműködésére. A megyék adakozásának hagyományait Kolozsvár város öröklé, mihez méltó jogot szerzett magának nagylelkű alapítványával az 1881-ben meghatározott 5000 frttal, mely tény a Mátyás király szobor ügyének újabb lendületet adott.

A szabadságharcz előtt a megyék már összehoztak 15.670 frt és 29 arany adományt: ez összeg emléke egy lángeszű szobrász, Ferenczy István által készített és a budapesti múzeumban őrzött: szárnya-szegett alkotás; másik emléke Pest-Pilis-Solt Kis Kunmegye által 1870-ben takarékpüztári könyvbe helyezett 438 frt 94 kr., mely összeget a nagynevű vármegye, mely annyi nemzeti mozgalom megindítója, létrehozója volt, nagylelkűen a kolozsvári szobor javára felajánlott.

Hasonló nagylelkűséggel járt el Máramarosmegye, mely az általa kezdett több megye által közreadott gyűjtés eredményét, mely ma 5681 frtot tesz, szintén a kolozsvári szobor javára ajánlta fel azon feltétellel, ha az adakozásban résztvett megyék a közreadott összeg átengedésébe beleegyeznek. Hálás köszönetet kell nyilvánítanunk e nagylelkű vármegye törvényhatóságának, mely maga fordult az adakozó megyékhez, hogy adományait bocsássák a Kolozsvárt felállítandó szobor javára.

Bizottságunk külön körirattal fordult a törvényhatóságokhoz. „63 megyei és 25 városi törvényhatóság közakaratára csak szól és létrejön“ — így szólt a törvényhatóságokhoz intézett fölhívás — és hazafias örömmel jelenthetjük,

hogy e felhívás meleg viszhangra talált; mintegy 36 megyei és városi törvényhatóság küldött kisebb-nagyobb összegeket azon adományokon kívül, melyeket Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun és Máramaros-megyék fennemlített gyűjtéseiben foglalva e célra adakoztak. Kiváló helyet foglalnak el Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun és Máramaros-megyéken kívül Bács-Bodrog, Békés, Küküllő, Torontál, Besztercze-Naszód, Jász-Nagy-Kun-Szolnok.

Abauj-Torna, Szolnok-Doboka, Heves, Tolna-megyék, Debreczen (1361 frt 59 kr.) — Kecskemét, Kassa, Szabadka, Győr, Szentés városok. 18 város adott többet-kevesebbet. — A városok megmutatták, hogy értik, hogy a nemzeti nevelésnek mily hatalmas eszköze egy történelmi emlékekben gazdag város keretébe foglalt nagy alakja a magyar történelmi multnak.

Még messze áll az eszme a valósulástól: a megyék és városok összehordott adományaiból kell kiemelkedni a talapatnak, melyről a király-szobor egy nemzet büszkeségét hirdetni, életképességének, hazaszeretetének symbolumává lesz.

A szobor eszméje nem hasonlítható azon actualis, haszthatatlan, égő szükségét kifejező eszmékhez, melyek a társadalom fermentatióját idézik elő; ez eszme a nemzeti kegyelet megszentelő hatalmával hat a valódi hazafias érzelemre, a nemesebb keblekre. És ha a szobor létesítése országszerte mind általánosabb részvétre talál: ez a nemzeti érzelmek fejlődésének legpregnansabb bizonyosága.

Ez érzelmek fejlesztése nevelési szempontból is fontos. Ezért fordult bizottságunk külön körirattal a középiskolák igazgatóságához, hogy ragadják meg a kedvező alkalmat a hazafias áldozatkészség ébresztésére. Áldozatkészség csak áldozatok útján fejleszthető. Mátyás alakját varázsolják a romlatlan ifju lelkek elé; és a magyar dicsőség e nagy

alakja hátra hagyja fényét az ifju szívben. A bizottság felhívására, mintegy 36 különböző jellegű intézettől érkezett gyűjtés útján összegyűlt adomány. Ez intézetek sorában előljárt Kolozsvár három főgymnáziuma; a helybeli r. kath. lyceum egymaga 400 frtot, az unitárius főgymnázium 114 frtot, a ref. 78 frt 3 krt adtak a szoborra.

Szépen felkarolta az ügyet a honvédség. József főherceg ő fensége adott példát, ezt követte az erdélyi honvédkerület tisztikara, a székesfehérvári honvéd tisztikar. Ide lehet számítani a Ludovica Akadémia szép adományát. Az összegek a pénztárnoki jelentésben megtalálhatók.

Lányhábban karolták fel az ügyet az egyházi főhatóságok. Erdély három magyar egyházának püspökein kívül csak egyedül Bende Imre besztercebányai püspök adakozott a király-szoborra.

Nem közönynek tulajdonítjuk e tényt, hanem azon körülményben találjuk legalább részben az okot, hogy ugyan csak Kolozsvár város által a szoborügygyel egyidőben megindított egy szép és nemes emberiségi ügy: a Siket-néma intézet közvetlenebbül érdekelte a szeretet vallásának apostolait: különben lehetne módját találni a személyes megkeresés útján a melegebb érdeklődés felkeltésének. Örömmel konstatáljuk, hogy a pénzintézetek ez idealisnak mondható céltnem vették közönyösen: 63 különböző jellegű pénzintézet adakozott kisebb-nagyobb összeget a magyar haza legkülönbözőbb helyeiről.

Az eszme hatott a nemzet zömére; de hatott fel az udvar körére is. E körből is szép adományt küldött báró Nopcsa, Felséges királynénk udvarmestere.

Ime az actió eddigi folyamának képe. E jelentés csak azt az örvendetes tényt konstatálhatja, hogy önzetlen hazafias indulattal csatlakozott a nagy magyar haza a városunk

által megindított mozgalomhoz. Megértették a szózatot, melyet bizottságunk hozzájuk intézett, hogy nem a hiuság, hogy a nagy király véletlenül városunkban született, mozgat bennünket, hanem „az a tény, hogy Kolozsvár a magyar faj és cultura elővédének, Erdélynek magyar nemzeti központja, hol a legmagyarabb király szobra a történelmi mult, a történelmi hivatás nemzedékről-nemzedékre fentartandó hagyományának mintegy symboluma leend.

A szobor-bizottság 1889. jan. 9. és június 4-én tartott gyűlésein megállapítá az ügyrendet, az irodalmi szakosztályt működésre hívta fel, a gyűjtőívek szétküldése iránt intézkedett, a törvényhatóságokhoz felhívást intézett.

A helyi gyűjtőbizottság megalakítását az emléktábla leleplezéseig elhalasztá igen érthető okból. Eredetileg is így volt tervbe véve azon reményben, hogy a kegyelet ünnepe e lelkes város nagy közönsége érdeklődését fokozottan fogja fölbreszteni. Az emléktábla leleplezését rendező bizottság gondoskodott arról, hogy a nagy király életrajza népszerű nyelven megírassék. E feladatot dr. Török István főgymn. tanár úr teljesíté. Ez életrajz terjesztése a mindennapi élet köznapi hatásával szemben a kegyelet emelő érzését van hivatva fölkelteni.

Felvetetett az az eszme is, mely a munkaprogramm egyik szempontját is alkotja, hogy a nagy király halálozásának 400 éves fordulójára, mely a jövő év ápril 6-ra esik, nagy emlékünnepe rendeztessék, esetleg Vajda-Hunyadra való kirándalással egybekötve. Minthogy pedig a jövő évben éppen e nagy történelmi esemény emlékére történelmi kiállítás rendezése van Budapesten kilátásba helyezve és ennek védnökeül a felséges uralkodóház egyik tagja lőn megnyerve, ünnepélyünket a történelmi társulat szives közvetítése mellett, a történelmi kiállítási ünnepélyekkel kapcsolatba lehetne

hozni. Különben is méltó joggal remélheti bizottságunk, hogy valamint Budapest minden nagyobb emlékszobra számára e város áldozatkész közönsége kebelében szép eredményű gyűjtést rendezett a város hatósága, csak a Szabadság-szobor, az Arany-szobor ügyét említem föl: Budapest város hazafias hatósága szintén viszonzhatná e hazafias szolgálatot.

Ugyancsak a szobor-bizottság a Nemzeti színház igazgatóját is megnyerte, hogy az emléktábla leleplezése alkalmával a szobor javára rendezzen színelőadást.

Ime ennyi történt a múlt év május 21. óta. E titkári jelentést azon reménnyel fejezhetem be, hogy azon hiu kísérletek után, melyeknek emlékét őrzi a budapesti Nemzeti Múzeum szobor töredéke, az eszme végre mi közöttünk testet ölt és I. Ferencz József az alkotmányos király által oly meghatározó kegyelettel megtisztelt Mátyás az igazságos lovag-szobra e város egyik terén meg fog jelenni, hirdetni a magyar hazaszeretet egyik legszebb vonását: a nagyok iránti kegyeletet. Csak csüggedetlenül előre!“

A pénztárnoki jelentésről megjegyezzük, hogy annak tartalma az addigi bevételek és kiadások, valamint a nagyon kimutatás mellett főleg az adományozók csoportosításában állott. Közölve az 1892. évben kiadott Jelentésben, ebben a füzetben is hátrább.

V.

Az emléktábla leleplezése.

Hogy Mátyás király születési háza az Óvárban emléktáblával jelöltessék, erre az indítványt Haller Károly egyetemi tanár városi b. tag tette meg néhány évvel ezelőtt. De hogy elkészülhetett, arra legnagyobb hatással volt ő Felső-

gének a királynak az emléktáblára tett 300 frt adománya, melyet az 1887-beli látogatása után küldött meg.

Az emléktábla leleplezése 1889. évi szept. 2-án történt meg. A szobor javára közvetlen ugyan nem sokat eredményezett az egész ünnepély — mindössze a színházi előadás tiszta jövedelmében 114 frtot — mindazonáltal e fejezetet nem volt szabad mellőznünk, miután az emléktábla elkészítésénél, a leleplezés ünnepélyénél szoborbizottságunk is közreműködött s joggal úgy tekinthető, mint kezdete ama nagy ünnepélynek, melyet a Mátyás király lovagszobrának elkészültével Kolozsvár városa rendez.

Az ünnepélyre meghívó és sorrend adatott ki. A meghívó 1889. aug. 10-én a polgármester aláírásával küldetett ki és programm szerint az ünnepély szept. 2-án folyt le.

Az ünnepély lefolyását egyik helybeli lap következőleg írta le:

Kolozsvár dicső szülöttjének Hunyadi Mátyásnak az emlékére szentelt ünnepek egészen megváltoztatták a város arculatját.

Az ünnepélyekre Kolozsvárra jött nagyszámú idegenek már tegnap nagy tömegekben voltak láthatók a város utcáin, a sétatéren, a kiállítási helyiségekben.

A középületek és magánházakra is már tegnap kitűzték a nemzeti zászlókat, úgy hogy alig látható ház lobogó nélkül. A városházának homlokzata és erkélye lombfűzér, címerek és lobogókkal díszített fel.

Igen szép képet nyújtott a Mátyás születési házához vezető-óvári utcza és a térre néző mellékutczák. Az ezen területbe eső házak virágtüzérrel, apró zászlókkal ékesítették fel, az ablakokon és erkélyeken pedig szőnyegek voltak leterítve

Maga a születési ház szintén ünnepélyesen feldíszítte-

tett. A kapu és ablakok fenyőfűzérrel futtattak végig, az ablakközökben czímerek és apró zászlódísz alkalmaztatott. az emléktábla pedig vörös-kék (a város színei) lepellel takartatott el.

A kaputól jobbra emelvény állíttatott fel az ünnepély hivatalos szereplői, a küldöttségek és notabilitások részére. Az emelvény szélére helyezett asztalokon díszes virágcsokrok helyeztetek el pompás tartókban.

Általában mindenütt feltalálhatók a hazafias ünnepély különás díszjelei.

A közlekedés a szülőházhoz vezető utczákon ma reggel 8 órakor be lett szüntetve, s a térre csak jeggyel birók bocsáttattak be.

A leleplezési ünnepély ma délelőtt 10 órakor vette kezdetét a r. kath. plebánia-templomban rendezett ünnepélyes isteni tisztelettel.

A harangok összehuzásakor pontban 10 órakor vonult be a plebánia-épületből a templomba fényes kíséretével ünnepi ornatusban Lönhart Ferencz erdélyi r. kath püspök. Ezt megelőzőleg már helyet foglaltak a templomban az ünnepi küldöttségek, hatóságok és testületek. Részt vett az isteni tiszteletben gróf Szapáry Gyula miniszter is, ki gróf Bély Ákos főispán kíséretében érkezett és a templom főhajójában a balról eső sorban foglalt helyet.

Megjelentek díszmagyarban *Hegedüs* Sándor orsz. képviselő, a szoborbizottság elnöke, *Jókai* Mór az ünnepi óda írója, *Sigmond* Dezső orsz. képviselő, *Albach* Géza polgármester, *Gyarmathy* Miklós alispán, *Szász* Domokos és *Ferencz* József püspökök, a honvédség és csendőrség tisztikara teljes számban, a városi és megyei tisztikar, a városi törvényhatósági bizottság tagjai testületileg, a királyi bíróságok *Péterffy* Domokos elnök, pénzügyi hatóságok *Hegedüs* Fe-

rencz pénzügyigazgató, az erdőigazgatóság *Girsik* János igazgató, az egyetemi tanári kar dr. *Klug* Nándor vezetése alatt, ott volt még *Csiky* Gergely koszorús drámaírónk, *Dániel* Gábor, *Horváth* Mihály, gróf *Bethlen* Géza, gróf *Bethlen* András, báró *Kemény* Kálmán, főispánok, *Győrffy* Pető Marosvásárhely, *Brennerberg* Károly Brassó, *Velics* Ödön, *Torda*, *Izzekutz* Antal Déva, *Kovács* Gyula N. Enyed városok polgármesterei; megjelent a r. kath. főgymnasium ifjusága, a vallásfelekezetek papjai stb.

Az istentiszteleten fényes segédlettel Lönhart Ferencz püspök celebrált. Mise alatt a kolozsvári dalkör énekelt. A templom szorongásig megtelt közönséggel, sőt a templom előtti téren is óriási közönség verődött össze.

Az isteni tiszteletnek 11 órakor volt vége.

Az isteni tisztelet végeztével a küldöttségek testületileg vonultak a templomból a születési házhoz. Itt már akkor minden talpalatnyi hely el volt foglalva. A mellékutczákban is óriási közönség szorongott. A térre néző utczák házainak ablakai az erkélyek tömve kíváncsiakkal.

Az emelvényen a főhelyet Hegedüs Sándor elnök, Albach Géza polgármester, gróf Szapáry Gyula miniszter, Lönhart Ferencz, Szász Domokos püspökök, Jókai Mór és a többi notabilitások foglalták el.

Az ünnepély a Medgyesről ez alkalomra visszarendelt katonazenekar által eljátszott *Hunyadi-induló*val vette kezdetét, utána pedig a kolozsvári dalkör és a polgári dalegylet együttesen énekelték el a szöveget. Erre előlépett *Hegedüs* Sándor és messze hallatszó érczes hangon, nagy hatással mondotta el alkalmi beszédét, melyet a közönség zajosan megéljenzett.*

* Megjelent a Mátyás Király Emlékkönyvben.

Erre következett az ünnepély fénypontja: *Jókai* Mór szavallata.

Midőn *Jókai* Mór pompás díszmagyarban felemelkedett ülőhelyéről, a közönség lelkes éljenzéssel fogadta.

Jókai az ő szívhez szóló édes beszédével szavalta el ódáját, melyet többször szakított félbe a lelkes közönség éljenriadalma.

Mikor bevégezte hosszú ódáját, ismét nagy éljenriadal zúgott fel. A lelkes közönség valósággal tombolt, tapsolt, éljenzett. A férfiak kalapjaikat emelték, a nők kendőiket lobogtatták a nagy költő felé.

Mikor az éljenzés megszűnt, *Hegedüs Sándor* rövid beszéd kíséretében átadta a leglétől megszabadított emlék-

EBBEN A HAZBAN SZÜLETETT 1443. MÁRCZ. 17-ÉN

MÁTYÁS

AZ IGAZSÁGOS,

HUNYADI JÁNOS ÉS SZILÁGYI ERZSÉBET FIA.
SZÜLŐHÁZÁT A NAGY KIRÁLY KEGYELETBŐL
MINDEN TEHER ALÓL FÖLMENTETTE.

II. RÁKÓCZY GYÖRGY ERDÉLYI FEJEDELEM
E HÁZ KIVÁLTSÁGÁT MEGERŐSÍTETTE.

I. FERENCZ JÓZSEF APOSTOLI KIRÁLYUNK
1887. SZEPT. 28-ÁN LÁTOGATÁSÁVAL

MEGTISZTELTE

ÉS KEGYES ADOMÁNYNYAL GONDOSKODOTT,
HOGY ÓRÓK EMLÉKEZETÜL MEGJELŐTSESSÉK.

A KEGYELET ÉS TISZTELET HIRDETŐJE

EZ AZ EMLÉKTÁBLA, MELYET LEGNAGYOBB
FIÁNAK SZÜLŐHÁZÁRA TÉTETETT A TULAJDONOS:

KOLOZSVÁR SZABAD KIRÁLYI VÁROSA.

MDCCCLXXXVIII.

Tervezte Pákei Lajos.

Öntötte Turbán Károly fia.

Zala Gy.

táblát Albach Géza polgármesternek, ki a következő beszéddel vette át azt:

„Nagyságos elnök úr! Mélyen tisztelt közönség!

A midőn a nagy és dicső magyar király, Mátyás az igazságos szülőházának imént leleplezett emléktábláját nagyságod utasításához képest a város tulajdonába és birtokába átveszem, egyszersmind ünnepélyes fogadalmat teszek az iránt, hogy Kolozsvár városa történelmének ezen nevezetességét, a nemzeti kegyelet ezen fényes symbolumát a város hatósága és hazafias polgársága őseihez méltó kegyelettel az utókor számára híven és sértetlenül meg fogja őrizni. Legyen e tábla jelzője és tanúsága annak, hogy a mely nép és nemzet nagy és dicső őseinek emlékét kegyelettel megőrzi, annak jövője, fiai, utódai számára a kultura, a közerkölcsök világában is biztosítva van. Éljen a nemzet, Éljen a király.“

Ezután a dalkörök elénekelték a Hymnuszt, s végül a katonazenekar rázendített a Rákóczi-indulóra, melyet lelkesen megélt a közönség, s erre az óriási tömeg lassanként eloszlott.

A lélekemelő ünnepély déli 12 órakor ért véget.

Az ünnepélyt d. u. 2 órakor a város által rendezett fényes lakoma követte a Lövöldében.

VI.

A második felhívás.

A második közgyűlés határozatára második felhívásunk indult útra és pedig 2 példányban, egyik a törvényhatóságok bizottsági tagjainak nevére kiállított 1 frtos nyugtákkal, másik a 10 kros szelvényekkel.

Mielőtt e felhívás eredményét kimutatnók, szoborbizottság pénztárnoka szükségesnek találja a következőket jegyezni meg:

Az 1 frtos nyugták és 10 kros szelvények kiállításával és a városi hatóság útján való elküldéséves dr. Gámán József ur bizatván meg, hogy mely törvényhatóságokhoz és hány példányban küldettek a nyugták és szelvények, az ő kimutatásából vette át.

A felhívás értelmében a nyugták és szelvények beváltásából befolyt adományok Kolozsvár város tanácsához voltak küldendők; pénztárnok tehát a befolyt összegeket utalvány mellett a város pénztárából vette át. Ez intézkedés célja a postai költségek kiméltése volt, de a mi nem sikerült; mert a pénzes-levelek portóját a város fizette, az adományokból levonta, mi aztán a küldött és bevett összegek különbözetét okozta. A pénztárnoknak azonban könnyebbé vált felelőssége.

VII.

Ujabb kísérletek adományok iránt.

A működő bizottság 1891. évi január 17-én tartott üléséből külön körirattal fordult a színházigazgatókhoz országszerte, hogy a szoboralap gyarapítására külön szinielőadást rendezzenek. E felhívás eddigelé szinte eredménytelennek mondható. Egyedül Bokodiné M. Róza küldött e czímen N.-Enyedről 10 frtot.

A szoborbizottságnak 1892. évi január 11-én tartott közgyűlésében, a jegyzőkönyv 2-ik pontja szerint az határozatott, hogy a főnemességhez, a püspökökhöz és a káptalanokhoz újabb felhívás intéztessék, az érsekekhez és a hercegprimáshoz pedig küldöttség menjen. E határozat következtében h. titkár dr. Török István meg is szerkesztette és több mint 600 példányban szét is küldötte a következő felhívást:

„Nemzetünk mindig fogékony volt kegyeletének kifejezésére a nagy ősök iránt. Emléköket szívébe zárta, tetteiket megénakelte; a nyilvános és magán életben büszke önérettel szólott róluk.

Sokáig kellett ennyivel megelégednünk. Századoknak kellett eltelni, amíg arra gondolhattunk, hogy a legnagyobb királynak, Mátyásnak, az igazságosnak szobrot emeljünk ott, hol bölcsője ringott és ahol édesanyja melengető karjai közt tölté gyermekéveit.

Tíz éve már, hogy Kolozsvár törvényhatósági bizottsága megindította ez irányban a mozgalmat. A kiküldött bizottság 1888. óta működik hatékonyabban s négy év alatt, a negyvenes meg hatvanas évekből származó adományokat is tekintetbe véve, 1891. végéig, a nemzet filléreiből 58,859 frt 66 kr gyűlt össze.

E tekintélyes összeg biztos reménységet nyújt nekünk, hogy hazafias, nagylelkű főpapjaink és főuraink támogatásával, rövid idő alatt megnő annyira, hogy kitűzött célunk megvalósításához foghatunk.

A viharos idők hősokeket szűlnek, békés időkben csak hálánk és kegyeletünk kifejezése által avathatjuk magunkat e hősoke méltó utódaivá.

Ennek tudatában hazafias bizalommal fordulunk Magyarország főpapjaihoz és főuraihoz, hogy a magyar nemzet által fölkarolt ügyet, a Mátyás király lovagszobrának felállítására ügyét, Mátyás királyhoz és a magyar nemzet kegyeletéhez méltó megoldásra juttatni kegyeskedjenek.

A szives adományok nagytiszteletű Nagy Lajos unitárius esperes és főgymnasiumi tanár úrhoz, mint a szoborbizottság pénztárnokához (Kolozsvár, Hosszú-utca 5. sz.) küldendők.

Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottsága által kiküldött szoborbizottság nevében, 1892. február 22. “

E felhívásra eddigelé (1892. jul.) a következő adományok küldettek:

Bende Imre beszterczebányai püspök 10 frt. Prifák József, Székesfejérvár 10 frt. Zsinkó István kanonok 25 frt. Lindenmayer Károly. Tenke 1 frt. Rozmanik Richárd, Zala-Apáti 5 frt. **Por kanonok, Pozsony 10 frt Adzima András gör. kath. esperes 4 frt Pap János kegyes r. h. főnök 5 frt s az ő ívén: Zoér Endre 1 frt, Kovács János 1 frt, Pap József 1 frt, Karácsonyi 1 frt, Polgár Mihály 1 frt. Szőke Dániel ívén: Szőke Dániel 1 frt, Ursitz János építész 2 frt, Csomortányi Péter, ifj. Székely Polikárp minorita áldozárok 1—1 frt, Lerner Miklós, Szt.-Simony 2 frt. Hopf János kanonok Kalocsán 10 frt. Czetter Antal váczi plébános 1 frt. Dr. Vierter Lajos nagyprépost, Vác 5 frt, Gütz Béla, Endrőd 1 frt. Nemeskei Andor n.-várad plébános 1 frt. Váczi székesegyházi káptalan 25 frt. Farkasházi Konrád, Tóthmegyer 1 frtot. Visszaküldetett 46 drb felhívás.**

Gróf Zichy Jenő, Tolnay Ákos testőművész remek festményét, a Nyugvó Vénust a szobor-alap javára ajándékozván, a működő bizottság az ajándékot kiállítás és sorsolás útján próbálta értékesíteni. Közönségünk nem volt fogékony e Vénus iránt, a kiállítást nem látogatta, az 1 frtos sorsjegyekből keveset vásárolt meg, alig 116 drbot.

VIII.

Felhívások eredménye az 1888—1892. években.

A) Az első felhívás legtöbb eredménnyel járt. Csoportonkénti kimutatás szerint adakoztak:

a) Egyházak:

Dunántuli ref. egyh. ker. pénztára	25	frt	—	kr.
Budapesti Szent-Ferencz rendi zárda	5	—	—	„
Kegyesrendi tanító-rend tartományi főnöke				
Budapest	20	—	—	„
Kisújszállási ev. ref. egyh.	5	—	—	„
Hódmezővásárhelyi ref. egyh.	30	„	—	„
Marosvásárhelyi ref. egyh.	25	—	—	„
Solymosi István ref. esperes gyűjt. Bögözben	17	65	—	„
Kis János esp.-pleb. gyűjtése Egyeken	22	„	50	„
Darvas Imre esp.-pleb. gyűjt. Bács	10	„	—	„
Petrán Tivadar gör. k. lelkész	1	„	—	„
Keller plébános, Feketeváros	1	„	—	„
Összesen	162	frt	15	kr.

b) Főpapok:

Bende Imre besztercebányai püspök	10	frt	—	kr.
Lönhárt Ferencz erd. kath. püspök	100	—	—	„
Ferencz József unitárius püspök	20	—	—	„
Szász Domokos ev. ref. püspök	100	„	—	„
Összesen	230	frt	—	kr.

c) Főúrak:

Gróf Lázár Miklós (2 nappal halála előtt)	50	frt	—	kr.
Gróf Bethlen Ödön, Drág	30	„	—	„
Gróf Kún Géza, Maros-Ilye	10	—	—	„
Báró Podmaniczky Frigyes, Budapest	10	„	—	„

Gróf Szécsén Antal, Bécs	10	frt	--	kr.
Gróf Battyáni Géza, Budapest	10	"	—	"
Gróf Károlyi László, Budapest	50	"	—	"
Id. Báró Wodianer Albert, Budapest	100	"	—	"
Gróf Teleki Arvéd, Drassó	25	"	—	"
Ő cs. és kir. fensége József főherczeg	100	"	—	"
Gróf Karácsony Jenő, Budapest	100	"	—	"
Br. Jósika Sámuel, Kolozsvár	100	"	—	"
Gyulai Richárd cs. és kir. kamarás, Bécs	20	"	—	"
Báró Fejérvári Géza honv. miniszter, Bpest	10	"	—	"
Gróf Vas Albert	25	"	—	"
Gróf Haller György, Kerelő-Szent-Pál	5	"	—	"
Ő felsége a királyné főudvarmest. hivatala:				
Báró Nopcsa Ferencz	50	"	—	"
Gróf Festetich Mária	20	"	—	"
Ferenczi Ida	20	"	—	"
Gróf Pejacsevich Miklós	25	"	—	"
Pápai István	25	"	—	"
Gróf Kornis Miklósné özv.	25	"	—	"
Majláth Sarolta	50	"	—	"
Gróf Andrási Gyula	100	"	—	"
Herczeg Lobkovicz Rudolf	20	"	—	"
Báró Dőry József, N.-Várad	10	"	—	"
Dániel Gábor főispán, Udvarhely	10	"	—	"
Báró Rauber Ottó, Olasztelek	2	"	—	"
Báró Bánffy György. Bonczhida	100	"	—	"
Báró Orbán Balázs	100	"	—	"
Báró Vay Miklós	100	"	—	"
Gróf Teleki László-Gyula	20	"	—	"
Gróf Zichy N. János	100	"	—	"
Gróf Bély Ákos	110	"	—	"
Összesen	1542	frt	—	kr.

d) **N ő k :**

Báró Huszár Ilona által gyűjtött összeg	211	frt	—	kr.
Br. Kemény Kálmánné, Br. Bánffy Polixena	994	"	11	
Gróf Teleki Miksáné Drassó	50	"	—	
Gróf Teleki Arvédné, Drassó	25	"	—	
Özvegy Mohai Károlyné, Kolozsvár	20	"	—	
Özv. Nyárádi Izsákné, Deés	2	"	—	
Nyárádi Etelka	4	"	—	
Nyárádi Margit	1	"	—	"
Özv. Gróf Ráday Gedeonné	5	"	—	"
Gorove Jánosné, Budapest	5	"	—	
Tisza Istvánné, Geszt	5	"	—	
Gróf Karácsony Elodin, F.-Szopor	50	"	—	
Br. Jósika Sámuelné, Br. Jósika Irén Szurdok	50	"	—	"
Gyulai Teleki Grófnő, Bécs	20	"	—	"
Harasztosi Erzsí és társai színi előadásból	16	"	95	
Gróf Bethlen Istvánné	50	"	—	
Tokodi Mariska, Tóth Istvánné gyűjtése				
Léván	4	"	50	
Özv. Hegyi Mihályné, Debreczenben	15	"	—	"
Miller Anna az orsz. nőképző intézeti tanítónőjének gyűjtése	31	"	—	
Özv. Molnár Domokosné szül. Vinczi Balog				
Salomé	25	"	—	"
Özvegy Donogány Jakabné, Nagy-Enyed	22	"	—	"
Báró Kemény Kálmánné szül. Báró Bánffy Polixena és Hegedüs Sándorné szül.				
Jókai Jolán sorsjátékkal gyűjtöttek	100	"	—	
Kővári Lászlóné, Kolozsvárt	50	"	—	
Sigmond Dezsőné, Kolozsvárt	25	"	—	"

Összesen 1781 frt 56 kr.

e) **Takarékpénztárak, egyletek:**

Kolozsvári kiség.-tpénztár még 1883-ban	1000	frt	—	kr.
Bethleni takarékpénztár	50	"	—	"
Eperjesi bankegylet	10	"	—	"
Kúnszentmiklósi takarékpénztár	5	"	—	"
Bicskei takarékpénztár	10	"	—	"
Esztergomi takarékpénztár	5	"	—	"
Hunyadmegyei első takarékpénztár	10	"	—	"
Losonczyi takarékpénztár	5	"	—	"
Soroksár-haraszti-taksonyi takarékpénztár	2	"	—	"
Győri első takarékpénztár	25	"	—	"
Czeglédi népbank	2	"	—	"
Hadházi részvény takarékpénztár	2	"	—	"
Nagybányai városi takarékpénztár	10	"	—	"
Kishegyesi takarékpénztár	5	"	25	"
Kolozsvári leszámítoló-bank	36	"	—	"
Törökbecsei takarékpénztár	20	"	—	"
Mezőtúri takarékpénztár	10	"	—	"
Zentai általános takarékpénztár	15	"	—	"
Szentesi takarékpénztár	5	"	—	"
Szentesvidéki takarékpénztár	5	"	—	"
Jászkerületi népbank	10	"	—	"
Mezőtúri népbank	5	"	—	"
Zentavidéki takarékpénztár	14	"	52	"
Alföldi takarékpénztár, Debreczen	5	"	—	"
Szeged-csongrádi takarékpénztár	25	"	—	"
Kúnkarczagi takarékpénztár	10	"	—	"
Kalotaszegi takarékpénztár	20	"	—	"
Tordai takarékpénztár két izben	70	"	—	"
Ercsi és vidéki takarékpénztár	5	"	—	"
Szabolcsmegyei takarékpénztár	10	"	—	"

Mosonymegyei takarékpénztár	5	frt	—	kr.
Szászvárosi takarékpénztár	5	—	—	„
Szeghalmi takarékpénztár	5	—	—	„
Dunaföldvári takarékpénztár	10	„	—	„
Nagysinkai előleg- és takarékpénztár	25	„	—	„
Hosszúmezei népbank	3	—	—	„
Ipolysági takarékpénztár	10	—	—	„
Középszoln.-zilahi takarékpénztár	20	—	—	„
Szabadkai iparbank	50	—	—	„
Nagyszalontai takarékpénztár	10	—	—	„
Háromszéki takarékpénztár	20	—	—	„
Miskolczi takarékpénztár	5	„	—	„
Ráczkévei takarékpénztár	10	„	—	„
Székesfejérvári kereskedelmi bank	5	„	—	„
Székesfejérvári takarékpénztár	20	—	—	„
Kolozsvári hitelbank és zálogkölcöntársulat	25	—	—	„
Debreczeni takarékpénztár	15	—	—	„
Beregszászi hitelintézet	50	—	—	„
Deési takarékpénztár részvénytársaság	10	„	—	„
Pécsi takarékpénztár	50	—	—	„
Borsódmezői-keresztúri takarékpénztár	5	—	—	„
Lévai takarékpénztár	10	„	—	„
Kiszelli takarékpénztár	10	—	—	„
Sárközi takarékpénztár	10	„	—	„
Rimaszombati takarékpénztár	10	„	—	„
Nyiregyházi takarékpénztár	10	„	—	„
Körmendi takarékpénztár Vas megyében	5	„	—	„
Marosvásárhelyi takarékpénztár	25	—	—	„
Udvarhelymegyei takarékpénztár	20	—	—	„
Szabadkai kereskedelmi bank	2	—	—	„
Székelyegyleti első takarékpénztár	10	—	—	„
Küküllőmegyei kölcsönösen segélyező szövetk.	20	„	—	„

Délzalai takarékpénztár, Nagy-Kanizsán	5	frt	—	kr.
Ó-újsorvei takarékpénztár	5	"	—	"
Erdővidéki takarékpénztár	10	"	—	"
Kézdivásárhelyi takarékpénztár	10	"	13	"
Kolozsvári takarékp. 5 évre megszavazott	500		—	"
Nagyenyedi kisegítő takarékpénztár	20	"	—	"
Atheneum részvénytársulat	5	"	—	"
Összesen:	2451	frt	77	kr.

f) **Tanintézetek :**

Székelyudvarhelyi ref. collegium	10	frt	15	kr.
Mezőturi ev. ref. gymnasium	20	"	—	"
Jászberényi főgymnasium	8	"	—	"
Békéscsabai gymnasium	8	"	70	"
Miskolczi főgymnasium	30	"	43	"
Miskolczi kath. gymnasium tanulói	—	"	40	"
Állami iparközéptanoda, Budapest	5	"	—	"
Kisenyedi állami népiskola	4	"	41	"
Marosvásárhelyi ev. ref. collegium	29	"	73	"
Marosvásárhelyi róm. kath. gymnasium	7	"	50	"
Nagybányai állami főgymnasium	30	"	—	"
Kassai főreáliskola	4	"	—	"
Diószegi vinczellér képezde	16	"	—	"
Keresztúri unitárius gymnasium	2	"	—	"
Kolozsvári ev. ref. főtanoda	78	"	3	"
Tordai unitárius középtanoda	33	"	24	"
Esztergomi főgymnasium	11	"	80	"
Csíksomlyói gymnasium	15	"	61	"
Nagykőrösi gymnasium	5	"	—	"
Nagyszebeni állami iskola	13	"	—	"
Máramarosszigeti állami felsőbb leányiskola	9	"	—	"

Aradi főgymnasium	42	frt	7	kr.
Szathmári kir. főgymnasium	40	"	—	"
Beszterczebányán igazg. gyűjtése	6	"	73	"
Major Károly gyűjtése ugyanott	8	"	50	"
V— VIII. osztály	1	"	85	
Sepsiszentgyörgyi gymnasiumi ifjúság	4	"	—	"
Nagykőrösi ev. ref. főgymn. önképzőtársulata	5	"	—	"
Zilahi ref. gymnasium	15	"	52	"
Szászvárosi Kúntanoda .	18	"	15	
Pápai theol. akadémia	6	"	—	
Pancsovai gymnasium	3	"	46	
Sárospataki főiskola	11	"	60	
Szamosújvári gymnasium	5	"	—	"
Budapesti orsz. nőképző-egylet tan- és nevelő- intézete	31	"	60	
József műegyetem, Budapesten	62	"	—	"
Hídalmási állami isk.	4	"	50	"
Kiskúnhalasi ref. lyceum	11	"	80	"
Rimaszombati protestáns gymnasium	15	"	—	"
Unitárius főtanoda, Kolozsvárt	114	"	36	
Róm. kath. főgymnasium Kolozsvárt	400	"	—	"
Budapesti állatorvosi tanintézet	23	"	70	"
Maros-ludasi áll. iskola filléres gyűjtése	2	"	—	"
Selmeczi lyceum .	10	"	45	"
Szathmári-németi ref. gymnasium	16	"	—	"
Adai földmívelési iskola	16	"	85	
Aszódi algymnasium	10	"	—	"
Budapesti felső-leányiskola	6	"	—	"
Magyaróvári gazdasági akadémia	36	"	—	
Monostori gazdasági tanintézet	11	"	20	
Sepsi-szentgyörgyi állami iskola	20	"	55	
Kolozsvári javító-intézet	10	"	75	

Soproni lyceumi tanuló ifjuság	13	frt	53	kr.
Budapesti II. ker. főgymnasium	26	„	90	
Szabadkai községi gymnasium	20	„	—	
Miskolczi leánynevelő intézet	10	„	—	„
Mindszenti leányiskola	1	„	60	„
Mindszenti fiúiskola 4-ik osztálya	1	„	11	
Kolozsvári egyetemi kör	12	„	17	„
			<u>1417</u>	<u>frt 68</u> kr.

g) **Testületek.**

Zsibói kir. járásbiróság	2	frt	70	kr.
Élesdi „ „	10	„	10	
Monori kir. járásbiróság	3	„	50	„
Alparéti kir. járásbiróság	9	„	30	„
Sepsi Szent-Györgyi kir. járásbiróság	12	„	—	
Szentendrei kir. járásbiróság	12	„	40	
Nyirbátori kir. járásbiróság gyűjtése	9	„	60	
Bács-almási kir. járásbiróság	5	„	50	„
Szilágycsehi	6	„	—	
Zsolnai „	8	„	—	
Hatvani kir. járásbiróság	5	„	—	
Abaujszántói kir. járásbiróság	6	„	20	„
Facseti jbiróságnál Kraszek Gyula gyűjtése	25	„	—	„
Cs.-szentmártoni kir. járásbiróság	3	„	50	
Lévai kir. járásbiróság	3	„	—	„
Aranyos-maróthi kir. járásbiróság	5	„	—	
Varannói kir. járásbiróság	9	„	50	
Kecskeméti kir. járásbiróság	18	„	—	
Nyiregyházi kir. törvényszék	20	„	—	
Karánsebesi kir. törvényszéken tett gyűjtés	5	„	45	
Szegszárdi kir. törvényszék tagjai	12	„	—	„

Soproni kir. törvényszék	8	frt	—	kr.
Kolozsvári kir. törvényszék	30	—	—	„
Szabadkai kir. törvényszék	9	„	—	„
Eszéki pénzügyigazgatóság	1	„	50	
Pécsi pénzügyigazgatóság	10	„	—	„
Szathmári pénzügyigazgatóság	97	„	66	„
Nagyszebeni pénzügyigazgatóság	13	—	—	
Budapesti pénzügyigazgatóság	11	—	—	
Kassai pénzügyigazgatóság	2	—	—	
Pénzügyminist. illeték osztálya	5	„	75	
Közmunka és közl. ministerium	5	„	40	
Belügyministeriumban tett gyűjtés	13	„	50	„
Pápai kaszinó egyeslet	12	—	—	„
Segesvári magyar kaszinó	5	„	20	
Kecskeméti kaszinó	20	„	—	
Kaszinó-egyeslet Sz.-Udvarhelyt . . .	10	—	—	
Posta- és távirdaigazgatóság N.-Szeben	24	—	—	„
Arad-csanádi egyesült vasutak igazgatósága	10	„	—	„
Kolozsvári távirások	9	„	45	„
Posta- és távirói számvevőség Budapest	4	„	20	
Kolozsvári ügyvédi kamara	100	—	—	
Zalaegerszegi ügyvédi kamara	8	—	—	
Kolozsmegye építészeti hivatala	17	„	80	„
Sz.-Udvarhelyi építészeti hivatal	2	—	—	
Rumai polgármesteri hivatal	13	„	—	„
Tordai mészáros ipartársulat . . .	10	„	—	„
Nagyváradí volt timár-társulat elnöksége	1	„	50	„
Nagyenyedi timár-társulat	5	—	—	„
Nagyenyedi asztal-társaság	4	„	02	„
Deésen időzött egyet. ifjuság tánczvigalmából	10	—	—	
Nagyszebeni magyar műkedvelő-társulat	50	—	—	
Szamosujvári műkedvelők	68	„	24	

Kolozsi polgári dalkör	20	frt	—	kr.
Szamosújvári társalkodó-egylet	20	"	—	"
Magyar gazdák társasköre Budapest	25	"	—	"
Munkácsi fegyintézet igazgatósága	2		10	"
Szegedi börtönigazgatóság	12		40	"
Kézdivásárhelyi iskolaszék 1870-beli gyűjtés	161	"	34	"
Berlini magyar-egyesület	63		82	"
Kézdivásárhelyi jótékony-nőegylet	5	"	—	"
Oraviczai Aranykör közm. egylet	10	"	—	"
Budapesti könyvnyomdászok társasköre	5	"	—	"
Osztrák-Magyar bank szegedi fiókja	27	"	—	"
Gurahonczi körjegyzőség	2	"	50	"
Rajaci-Teplicz fürdőigazgatóság 1889. aug. 20-án rendezett ünnepély tiszta jöve- delmének felét	40	"	60	"
Ditrói olvasó- és társaskör	8		—	"
Kolozsvári mozdonyvezetők	31		—	"
Kolozsvári színház az emléktábla leleplezése alkalmával rendezett díszelőadásból	114		—	"

h) **Honvédek.**

Tisztikar Pozsonyban	17	frt	20	kr.
III. Honvédkerület tisztikara Kassán	50	"	—	"
Fiumei kir. tengerészet	42		—	"
Honvédtisztek Budapest	13		—	"
Ludovica akadémia	79	"	50	"
Méntelep-parancsnokság Sepsi-Szentgyörgy	5	"	—	"
Honvédelmi miniszteriumban tett gyűjtés	56		80	"
Ludovikában Sággy százados gyűjtése	12	"	88	"
Ménteleti parancsnokság Debreczen	13	"	90	"
Székesfejérvárt állomásozó tisztikar	19		—	"
Az ordélyi VI. honvédkerület tisztikara	160	"	—	"
Összesen	1790	frt	41	kr.

i) **Vármegyék.**

Aradmegye (három izben)	8	frt	54	kr.
Aranyos-Torda (hat izben)	500	"	25	"
Bács-Bodrog (két izben)	608	"	32	"
Barsmegye (két izben)	34	"	61	"
Baranyamegye (két izben)	29	"	75	"
Békés vármegye (5 évi részletekben)	250	"	—	"
Brassó vármegye (három izben)	74	"	19	"
Besztercze-Naszód vármegye (két izben)	190	"	16	"
Csongrádmegye	100	"	—	"
Csikmegye (két izben)	198	"	—	"
Esztergom vármegye	5	"	70	"
Gömör-Kishont vármegye	50	"	—	"
Győr vármegye	41	"	26	"
Hontmegye (négy izben)	53	"	09	"
Háromszékmegye (öt izben)	117	"	86	"
Hevesmegye 200 frt letéti adomány nem számításával	183	"	16	"
Fogarasmegye	50	"	—	"
Fejérvármegye	379	"	39	"
Jász-Nagykun-Szolnokmegye törv.-hatósága	100	"	—	"
Kis- és Nagyküüllőmege (tizennégy izben)	312	"	36	"
Kolozsvármegye	57	"	—	"
Komáromvármegye	27	"	80	"
Krassó-Szörényvármegye (két izben)	27	"	20	"
Mosonvármegye (három izben)	412	"	85	"
Nyitra vármegye	100	"	—	"
Szepesmegye	50	"	—	"
Sárosmegye	12	"	91	"
Somogymegye (hat izben)	84	"	82	"
Szolnok-Dobokamegye	111	"	58	"

Szilágymegye (két izben)	197	frt	47	kr.
Szathmárvármegye	101		44	
Temesvármegye	50		—	„
Tolnavármegye	100	„	—	„
Torontálmegye (három izben)	525		14	„
Trencsénmegye	50		—	„
Zólyomvármegye (két izben)	49	„	90	„
Zemplénvármegye	65	frt	16	kr.
Vasvármegye	50	„	—	„
Ugocsavármegye	30	„	—	„

Összesen 5389 frt 91 kr.

Vármegyei letéti alapokból jött adományokról külön rovat emlékezik.

h) Városok.

Kolozsvár sz. kir. város 10 évi részletekben	5000	frt	—	kr.
Szathmár-Németi szab. kir. város	20		—	„
Kecskemét városa	100	„	—	„
Temesvár sz. kir. város	50	„	—	„
Szeged sz. kir. város	100		—	„
Pécs „ „ „	20	„	—	„
Kassa „ „ „	100	„	—	„
Szabadka	300	„	—	„
Győr	100	„	—	„
Arad	25	„	—	„
Debreczen	1361	„	79	„
Komárom	50	„	—	„
Zombor	25	„	—	„
Baja	25	„	—	„
Szentes	100	„	—	„
Nagy-Várad	50		—	
Torda város	50		—	„
Beszterczebánya sz. kir. város	52	„	—	„

Összesen 7527 frt 79 kr.

k) **Egyesektől nagyobb adományok.**

Bors Albert és gyermekei	300	frt.
Hegedüs Sándor orsz. képviselő Budapest	100	
Sigmond Dezső, Kolozsvárt	100	"
Plihál Ferencz	100	"
Bokros Elek	50	"
Dorgó Albert	50	"
Groisz Gusztáv	50	"
Haller Rezső	50	"
Kővári László	50	"
Züllich István	50	"
Weisz Mór	50	"
Harkányi Frigyes Budapest	25	"
D. Deák József Kolozsvárt	25	"
Korbuly Bogdán Kolozsvárt	25	"
Széki Miklós	25	"
Varga Dániel	25	"

m) **Megyei letétből.**

1. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun megye 1888. évi ápril 12-én 226. sz. a. kelt végzése értelmében, melyről az újon alakult szoborbizottság első ülésében 7. sz. alatt jelentés tétetett, Hegedüs Sándor országgyűl. képviselő útján kamatostul együtt megküldötte azt az összeget, melyet Pestvármegye közönsége már korábban a felállítandó Mátyás-szoborra gyűjtött 1046 frt 14 krt.

2. Gömörmegye — mint a 9241—1890. sz. alatti szoborbizottsághoz intézett vármegyei átirat kifejezi — a kolozsvári szoborbizottság hazafias magasztos czélját s hivatását teljesen méltányolván, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye közönségének, mint a Mátyás király szobor-ügyben az 1844.

évben megindított lelkes mozgalom kezdeményezőjének példájára, a „Mátyás király szobrára“ cím alatt befolyt s házipénztárában gyümölcsözőleg kezelt s az idő szerinti összeget a szoborbizottság rendelkezésére bocsátotta s meg is küldötte 1175 frt 13 kr.

3. Abauj-Torna vármegye e czimen küldött 109 frt 93 krt.

4. Heves vármegye még a 40 es években gyűjtött 124 frt 32 krt kiegészítve küldte meg 200 frtban.

5. Legnagyobb adomány e czímen Máramaros vármegyétől jött. Már 1889. febr. 21-ről 44 sz. a. tudatta Lónyai főispán, hogy a vármegye pénztárában a Mátyás szoboralap javára évek óta addig 5681 frt 14 krra növekedett összeg kezeltek. Hegedüs Sándor országgyűlési képviselőnek a vármegye közönségéhez intézett irata s ennek kapcsán a vármegye lelkes alispánjának jelentése következtében a Máramaros törvényhatósági bizottsága 1889. ápril 25-én tartott rendes közgyűlésében 27. sz. a. a jelzett összeg átadása iránt határozott. Érdemesnek látjuk a határozatot ha csak részben is közölni.

„Az állandó választmány javaslatára
h a t á r o z t a t o t t:

Miután a vármegye törvényhatósága helyesli Kolozsvár sz. kir. város törvényhatóságának azon nemes célját, hogy halhatatlan nagy királyunknak Mátyásnak az igazságosnak emlékére Kolozsvár sz. kir. városban, mint nemzeti géniusunk felkentjének szülőhelyén szobrot emel és miután ez által reméli mielőbb megvalósítva láthatni azon célt, a melyet a mozgalom megindításakor vagyis már 1869. évben maga elé tűzött volt, a melynek elérésében több törvényhatóság adományainak szíves megküldése által buzgón támogatta is.

Ennélfogva szíves örömmel tesz eleget a Kolozsvár sz

kir. város törvényhatósága által kiküldött bizottság kérelmének, meglévén győződve a felől, hogy dicsőségesen uralkodott Mátyás királyunknak emlékszobra a magyar állameszme kétségbevonhatatlan jogának lelkesítő symbolumaként fog tekintetni az ország minden részében.

E határozat következtében, meghallgatásával a törvényhatóságoknak, melyek a Mátyás szoboralap megteremtéséhez szivesek voltak hozzájárulni, 1891. évi ápril hóban Máramaros vármegye el is küldötte az ígért összeget és pedig készpénzben 40 frt 43 kr.

6 drb takarékpénztári könyvben . 5833 frt 04 kr.

együtt 5873 frt 67 krt,

jeleznvén, hogy kötvényben van még 300 frt beküldendő.*

Szaploneczay Miklósnak, Máramaros vármegye érdemes alispánjának Kolozsvár polgármesteréhez intézett 1427/1891. számú átíratára arról is felvilágosít, hogy az átküldött 5833 frt 4 kr. összeg alapjául mennyi adomány szolgált s ehhez mely törvényhatóságok, városok és testületek járultak.

E szerint: Az 1869. évben megindított gyűjtés eredménye 4 év alatt tett 2335 frt 24 krt. Ehhez adtak:

Nagyvárad közönsége	20 frt	— kr.
Hódmező-Vásárhely közönsége	30	—
Krassó vármegye	29	50
Árva vármegye	28	50
Nemes Aranyosszék tisztikara	13	30
Biharvármegye	415	20
Szeged város közönsége	10	86
Udvarhelyszék	50	—
Baranya vármegye	91	45
Békés vármegye	155	58

* Utólagosan 1902. évi július havában Máramarosvármegye a 300 frtot is kamatostól beküldötte 402 frt 63 krtban.

Zala vármegye	9	frt	10	kr.
Pécs város	150	"	—	
Győr város	125	"	58	"
Bács-Bodrog vármegye	279	frt	99	kr.
Csikszék	36	"	45	
Fejérvármegye	19	"	86	"
Kraszna vármegye	69	"	43	"
Kolozsvármegye	25	"	23	
Esztergom vármegye	75	"	32	
Szepes vármegye	94	"	40	"
Torontál vármegye	198	"	87	"
N.-Majthény község	10	"	—	"
Zemplén vármegye	65	"	44	
Fogarás vármegye	2	"	50	"
Temesvár város	29	"	20	"
Munkács város	10	"	—	"
Máramaros vármegye	289	"	48	"

Összesen 2335 frt 24 kr.

Szabolcs vármegye utólag 1886-ban . 145 frt 23 kr.
 melylyel a gyűjtés eredménye tett 2480 frt 47 kr.

6. Háromszéken szintén történtek gyűjtések már korábban a Mátyás király szobrára. Szoborbizottságunk a Nemzethez intézett s Háromszékvármegyének is megküldött felhívására nevezett törvényhatóság bizottsága 22—1889. sz. alatt értesített, miszerint a vármegye területéről a Mátyás király szobor felállítására begyűlt, a vármegye pénztáránál kezelés alatt álló, a háromszéki takarékpénztárba elhelyezve levő 654 frt 08 kr.ből álló Mátyás-alapot annak kamataival együtt Kolozsvár sz. kir. város szoborbizottságának átengedi akkor, a mikor a Mátyás-szobor létesítése biztos kivitelhez jut és az alispánt fel is hatalmazta, hogy a szóban forgó összeget és annak kamatait annak idejében kiutalványozhassa.

7. A korábbi gyűjtésekhez méltán hozzászámíthatni azt az összeget is, melyet Harmath Domokos hazánkfia 1870. febr. 16-án helyezett el a Mátyás-szoboralap javára a kézdi-vásárhelyi kiegészítő takarékpénztárba, mint egy általa vezetett műkedvelői előadás tiszta jövedelmét. Ez összeg 1889. január 1-ig 161 frt 34 kr-ra növekedett Nevezett pénztár erről a 41. sz. betéti könyvet még 1889. január havában elküldötte s szoborbizottságunk rendelkezésére bocsátotta, megjegyezvén átíratában: „jól esik tudatni azt, hogy K.-Vásárhely közönsége mint tősgyökeres székely nép már több évvel ezelőtt gondolt arra, hogy hazánk e nagy királyának oszlop emeltessék.“

B) A második felhívás eredményét a következő táblázatos kimutatás adja:

Sorszám	Törvényhatóság	Kiküldött 1 frtos nyugták	Visszaküldött 1 frtos nyugták	Beváltott nyugták ára		Kiküldött 10 kros szelvények	Visszaküldött szelvények száma	Beváltott szelvények árában	
				frt	kr.			frt	kr.
	<i>Vármegyék.</i>								
1	Abauj-Torna	318	132	199	—	23800	14922 ¹	77	90
2	Alsó-Fehér	389	132	206	17	26800	8944	105	7
3	Árad	586	304	252	—	40300	40300	—	—
4	Árva	180	109	38	70	—	—	—	—
5	Bács-Bodrog	690	225	360	—	—	—	—	—
6	Baranya	415	198	295	—	—	—	—	—
7	Bars	286	87	177	—	—	—	—	—
8	Békés	446	171	275	80	34500	—	177	80
9	Bereg	321	5	28	85	—	20714	226	80
10	Besztercze-Naszód	199	105	94	—	23200	4899	240	10
11	Bihar	622	183	368	—	14300	csomag	1035	60
12	Borsod	392	81	393	45	62400	29300	—	—
13	Brassó	183	52	129	—	29300	11478	113	20
	Áttétel	5027	1784	2816	97	—	—	1976	47

¹ és csomag.

Sorszám	Törvényhatóság	Kiküldött 1 frtos nyugták	Visszaküldött 1 frtos nyugták	Beváltott nyugták ára		Kiküldött 10 kros szelvények	Visszaküldött szelvények száma	Beváltott szelvények árában	
				frt	kr			frt	kr.
	Áthozat	5027	1784	2816	97	—	—	1976	47
14	Csanád	—	48	185	96	16400	14678	172	20
15	Csik	217	67	147	70	16700	3 csomag	14	93
16	Csongrád	193	65	130	67	—	—	—	—
17	Esztergom ¹	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Fehér	348	73	282	—	—	—	—	—
19	Fogarás	196	119	66	—	12700	12492	20	80
20	Gömör-Kis Hont	356	160	195	34	—	—	—	—
21	Győr	175	46	128	95	—	—	—	—
22	Hajdú	242	60	176	—	18400	15341	305	90
23	Háromszék	241	41	200	—	18800	—	—	—
24	Heves	420	98	325	—	—	—	—	—
25	Hont	217	113	97	—	—	—	—	—
26	Hunyad	516	—	—	—	37500	—	—	—
27	Kis-Küküllő	210	—	—	—	13900	—	—	—
28	Jász-N.-Kun-Szolnok	555	156	398	53	—	—	—	—
29	Kolozs	362	—	247	40	25000	21160	312	40
30	Komárom	257	—	177	67	—	—	—	—
31	Krassó-Szörény	600	137	285	45	57200	csomag	240	97
32	Liptó	160	—	106	—	—	—	—	—
33	Máramaros ²	438	135	286	50	34200	34200	—	—
34	Maros-Torda	290	—	190	—	22200	2356 ³	150	80
35	Mosony	159	52	107	—	—	—	—	—
36	Nagy-Küküllő	303	—	—	—	19900	—	—	—
37	Nógrád	403	127	372	34	—	—	—	—
38	Nyitra	343	—	—	—	—	—	—	—
39	Pest-Pilis-Solt	300	300	—	—	—	—	—	—
40	Pozsony	516	246	266	70	—	—	—	—
41	Sáros	356	—	15	80	25400	25400	—	—
42	Somogy	574	209	362	40	—	—	—	—
43	Sopron	421	11	54	—	—	—	—	—
44	Szabolcs	448	36	412	—	32200	28201	365	30
45	Szathmár	580	—	465	80	—	—	—	—
	Áttétel	15423	4083	8499	18	—	—	3559	77

¹ Adománykép jegyezve van 20 frt. — ² Máramarosmegye 1891. június hóban még küldött 56 frt 20 krt, de jelleg nélkül. — ³ és csomag.

Sorszám	Törvényhatóság	Kiküldött 1 frtos nyugták		Beváltott nyugták ára		Kiküldött 10 kros szelvények	Vissza- küldött szelvé- nyek száma	Beváltott szelvények arában	
		1 frtos nyugták	Visszaküldött 1 frtos nyugták	frt	kr			frt	kr.
	Áthozat	15423	4083	8499	78		—	3559	77
46	Szeben	302	254	48		21300	19795	150	50
47	Szepes	369	129	245	70	26100	—	44	5
48	Szilágy	377	182	202	50	25700	23975	135	20
49	Szolnok-Doboka	389	124	265	—	29100	24169	493	10
50	Temes	599	—	190	25	51000	1981 és	169	38
51	Tolna	448	137	298	—	—	44 tömb	—	—
52	Torda-Aranyos	227	103	158	—	20600	18635	195	97
53	Torontál	600	—	557	70	77100	4 csomag	800	95
54	Trencsén	493	210	283	60	—	—	—	—
55	Turócz	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Udvarhely	210	—	—	—	12900	—	—	—
57	Ugocsa ¹	—	—	—	—	9900	9249	65	10
58	Ungvár	269	—	28	—	19000	—	—	—
59	Vas	590	143	279	—	—	—	—	—
60	Veszprém	394	3	14	—	—	—	—	—
61	Zala	600	158	438	58	—	—	—	—
62	Zemplén	576	191	342	60	41000	34572	168	50
63	Zólyom	114	28	85	67	—	—	—	—
	<i>Városok.</i>								
64	Arad sz. k. v.	144	13	131	—	5400	5400	—	—
65	Baja	98	42	56	—	—	—	—	—
66	Budapest	418	62	355	61	54100	54100 ²	500	—
67	Debreczen	212	—	—	—	7700	—	—	—
68	Győr	103	15	88	—	—	—	—	—
69	Kassa	130	125	—	—	4000	3578	42	20
70	Kecskemét	198	27	176	—	—	—	—	—
71	Kolozsvár	134	26	110	—	4500	—	—	—
72	Komárom	62	14	48	—	—	—	—	—
73	H.-M.-Vásárhely	219	48	171	—	—	—	—	—
74	Maros-Vásárhely ³	69	69	22	65	2000	2000	—	—
75	Nagy-Várad	138	30	107	79	4700	—	—	—
	Áttétel	23905	6216	13201	83	—	—	6324	72

¹ Talán felhivásra 20 forint. — ² Visszaküldte, de e helyett 500 frtot adott. — ³ A 22 frt 65 kr. a polgármester gyűjtése.

Sorszám	Törvényhatóság	Kiküldött		Bevált		Kiküldött 10 kros szelvé- nyek	Vissza- küldött szelvé- nyek száma	Bevált	
		1 frtos nyugták		tott nyugták				szelvények	
		1 frtos nyugták	Visszaküldött 1 frtos nyugták	frt	kr.			frt	kr.
	Áthozat	23905	6216	13201	83	—	—	6324	72
76	Pécs	120	23	96	—	—	—	—	—
77	Pozsony	199	118	81	—	—	—	—	—
78	Szabadka	279	—	—	—	—	—	—	—
79	Sopron	98	63	35	—	—	—	—	—
80	Selmecz-Bélabánya	58	25	34	—	—	—	—	—
81	Szathmár Némethi	77	28	49	—	3000	2497	50	30
82	Szeged	300	75	224	70	11100	—	—	—
83	Székesfehérvár	125	49	76	67	—	—	—	—
84	Temesvár	145	—	145	—	5100	—	148	10
85	Ujvidék	101	50	51	—	—	—	—	—
86	Versecz	147	132	15	—	3400	3400	—	—
87	Zombor	112	—	—	—	—	—	—	—
	Összes	25666	6779	14009	20	—	—	6523	12

Egyenesen pénztárnok kezéhez fizettek:

Csorvási István ügyv. Nagy-Szalontán 100 drb 10 kr. szelv. árában 10 frt, Csereser József 30 kr., Kilyén Sándor 100 drb 10 kr. szelv. elad. árából 10 frtot.

1 forintos nyugtákra: Bolgár János, Braxatoris Dániel, Jormay Béla, Pamlényi István, Ujvári Lajos, Csorniczky Sándor, Wéssei Mihály, Leugele János, Kossilike János, báró Kemény György, Somsey Andor, Gál György, Mohl Bodog, Horváth Imre, Koller plebános, Varró János, Buzhy József, Virág Elek, Rózsás József, Ruprechte Kálmán, Gestesra Izsák, Goldsmith Márton, Meusendörfer lelkész Brassóban, Farbaley József, Benedicty Lajos, Dobiaschi József, Schwartz József egy-egy forintot.

IX.

Pályázat és szerződés a szoborra.

A gyűjtésnek eddigi, fennebb számokban is kifejezett eredménye arra indította a szoborbizottságot, hogy kihirdesse a pályázatot a szoborra 1893. jun 11. tartott üléséből.

A pályázati hirdetésből adjuk a programmot:

1. Lovas szobor tervezendő, melyen Mátyás király testalkatára nézve a fönmaradt képmások tekintetbe veendők. A szobor méretei akkorák legyenek, hogy a Főtér (hová tervezendő) bármely pontjáról a természetes nagyságnál valamivel nagyobbnak lássék. Az esetleges mellékalakok vagy reliefek a Mátyás hadi és államférfiui meg tudomány és művészpártoló tulajdonait emeljék ki. A bemutatandó terv léptéke 1: 10-hez.

2. A szobor Kolozsvár Főtérének déli nagyobb részére tervezendő, háttérül a Szent-Mihály templom déli oldalfalával; erre nézve a pályázók rendelkezésére térrajz áll.

3. A szobor költségei a 100 ezer frtot (200 ezer koronát) nem haladhatják meg, mire nézve részletes és pontos költségvetés melléklendő.

A pályázati feltételek gondoskodtak, hogy csak hazai művészek tervei és mintái vétessenek figyelembe; hogy a pályaművek mikor adandók be, minő jutalmakban részesülnek, kik bírálják el és mely esetben fogadtatik el valamelyik pályamű, — végül hogy a pályanyertes művek Kolozsvár város tulajdonává lesznek, de a szellemi tulajdonjog megsértése nélkül.

A pályázati hirdetésre hét művész küldötte be pályaművét: Bezerédi Gyula, Fadrusz János, Köllő Miklós, Róna József, Sovánka István, Tóth András, ifj. Vastagh György. A pályaműveket a kereskedelmi akadémia dísztermében

állították ki a közönség látogatására 2 heti időre. Sokan érdeklődtek és sokan nézték meg a pályaműveket s mondhatni már a nézőközönség döntött a pályadíj felett, mely nem lehetett más, mint a hogyan a bíráló-bizottság is döntött.

A bíráló-bizottság ekként alakult meg: Kolozsvár sz. k. város részéről Albach Géza polgármester és dr. Groisz Gusztáv egyetemi tanár; a szoborbizottság részéről Pákei Lajos építész-mérnök és Nagy Lajos unitárius tanár, esperes; a kolozsvári Ferencz József tud. egyetem részéről dr. Finály Henrik és dr. Széchy Károly egyetemi tanárok; az országos képzőművészeti társulat részéről Margitay Tihamér festőművész; az erdélyi irodalmi társaság részéről dr. Ferenczi Zoltán, a társaság titkára. A szoborbizottság még felkérte Zala György és Strobl Alajos szobrászokat.

A bíráló-bizottság elnökül Sigmond Dezső országos képviselőt, a szoborbizottság működő elnökét választotta meg s 1894 máj. 15-én tartott ülésében ítelt a pályázat felett. Az első díjat közértelemmel Fadrusz János pályaművének ítélte oda (4000 kor.); mert a jelentés szerint minden részéből erőteljes, nemzeti jelleg sugárazik s azt eredeti és minden konventionalismustól ment művészi felfogás, a műalkotás kiválósága, monumentalis jellege, művészi összhangja versenytársai fölé emelik. A második díjat (3000 K) szintén egyértelemmel Bezeredy Gyula, s a harmadik díjat Köllő Miklós pályaművének ítélte oda; a többit pedig megvételre ajánlotta.

E jelentés alapján a szoborbizottság megkötötte a szerződést 1894. nov. 10-én Fadrusz Jánossal a szobor elkészítésére 100.000 frt erejéig, mely összeget később Kolozsvárt 1896. aug. hó 25 én kelt pótszerződésben 30.000 frttal megpótolt s így 130.000 frtra emelt. Kifizette a pályadíjakat és megvette a nem nyertes pályaműveket.

A pótszerződés Fadrusz János szobrász indokolt előterjesztésére kötött. E szerződés az eredeti szerződés több pontját módosította, nevezetesen a szoboralakokra megállította, hogy a mellékalakokról nem másfél, hanem két- és a főalakról nem a másfél életnagyságnál valamivel nagyobb arányban, hanem 2 és 1° életnagyságban készíttessék el a főszminta. Ez a szerződési pont vonta maga után a szobordíj felemelését és a főszerződés többi pontjának is módosítását.

A Fősz szerződés 5-ik pontjában kötelezte magát Fadrusz János szobrász, hogy elvállalt teendőit akként intézi és fejezi be, hogy a szobormű a millenaris évben leleplezhető legyen. Természetesen maga a pótszerződés mutatja és indokolja is, hogy a szobormű 1896-ban, a millenaris esztendőben leleplezhető nem volt.

X.

A szobor alapkövének letétele.

Ha már a szobor maga a millenaris esztendőre nem is készülhetett el, Mátyás király nevének dicsőítése, emlékének megörökítése nem maradt el Kolozsvárt a millenaris esztendőben sem.

A város 1896. máj. 17-én tartott díszközgyűlésében meghatározta, hogy Mátyás király születési házát a Haza ezeresztendő fennállásának emlékére restauráltatja — továbbá hogy Mátyás király lovagszobrának alapkövét azon évi szept. 30-án ünnepélyesen leteszi. Az ünnepélyre e határozat után meghívta Ő Felségét a királyt, a törvényhozást, a kormányt, az erdélyi országos egyesületeket, az egyházak, hatóságok, közmivelődési egyletek fejeit stb. Szept. 30-án az alapkő nagy ünnepélyességek között csakugyan le is tétetett.

Az ünnepély idején a reggel még borús ég gyönyörűen kiderült, az ünnepély a legszebb nyári nap mellett folyt le. Reggel 9 órakor, sőt pár perczzel előbb az ünneplő közönség és méltóságok a főtéri templomba mentek hálaadó istentiszteletre. A főtéren honvéd és közös hadseregbeli egy-egy díszszázad volt felállítva, melyeket Fejérváry br. megszemlélte, aztán ő felsége személynökének vezetése mellett az összes hivatalos résztvevők a templomba vonultak. Ott voltak br. Jósika Sámuel ő felsége személye körüli miniszter, a kormány képviselője és a többi méltóságok, katonai és polgári hivatalos testületek.

Mialatt a templomban az istentisztelet folyt, a főtéren a király-sátor környéke népesedni kezdett és csakhamar a kordonokon kívül ezerekre menő közönség foglalt helyet, míg benn a sátor előtt gyülekezni kezdtek a testületek. A tribünöket pedig egészen megtöltötte a közönség.

Tíz óra után véget ért az isteni tisztelet s ekkor általános, zajos éljenzés közt megjelent Fejérváry br. királyi személynök, a király ő Felsége képviselője és elfoglalta helyét a királysátorban. Mellette állott br. Jósika Samu, a kormány képviselője stb.

Az ünnepélyt a Kolozsvári Dalkör és Polgári Dalegylet együttes éneke nyitotta meg. A Szózatot adták elő, mely éneket az egész közönség levett kalappal hallgatott meg.

Ezután Hegedüs Sándor képviselő mondta el hatásos s minden ízében hazafias és lelkesedést keltett beszédét

„Kiváló szerencsémnek tartom, hogy mint a Mátyás király szoborbizottság elnöke, e helyen Nagyméltóságodat, legkegyelmesebb Urunk királyunk képviselőjeképen üdvözölhetem.

Mert az ezredéves ünnepek megható, lélokemelő sorozatában bizonyára volt és lehetett elég, mely mai ünne-

pünknél nagyobb szerű, fényesebb volt, de egy sincs és nem is lehet, mely a mult hagyományának minden dicsőségét, a nemzeti lelkesedés minden erejét és a dynasztikus hűséget olyannyira bensőleg egyesítse, mint ez.

Igen! A nemzeti tradíciók és a királyszeretet összeolvadó ünnepe ez! A mint Hunyadi Mátyás király, kinek emlékét örökítjük meg e helyen, több század küzdelmét és dicsőségét emelte a legmagasabb fokra és tette hagyományossá nevét a nép emlékében; úgy fejezte be Ferencz József Ő Felsége századok küzdelmét és olvasztá össze népei hűségével a magyar alkotmányos szabadságot és haladást. És ezek lelkiismeretes, odaadó támogatásában nyer kifejezést Ő Felségénél az igazságszeretet és nemzeti érdek, melyek emléke van fűzve, igazságos Mátyás király nevéhez, kinek ezen emlékből megörökítését — úgyszólván — maga Ő Felsége kezdeményezte; a minthogy még most is visszarezg sziveinkben az a hang, melyen Mátyást dicső elődeképen épen e városban említette. És ha ez emlék most ölt testet, holott Mátyás királynak egy félszázadot meghaladó idővel ezelőtt volt szobor tervezve; ha ez épen Kolozsvárt lesz felállítva: azt Kolozsvár buzgó polgárainak hálás kegyeletén, a nemzeti lelkesedés áldozatkészségének legnagyobbodott erején kívül, főleg Ő Felsége nemes érzületének és áldozatkészségének köszönhetjük

Mély hálával hódolunk ezért Ő Felségének, mert a kegyelet ez ünnepe vissza vezeti emlékezetünket a történelembe odáig, hol Corvin Mátyás alakja tündököl, kinek fényt és dicsőséget adott az a körülmény, hogy Magyarország állami erejét kifejleszté; nemzetközi állását jelentékenyen tette; a renaissance minden tudományát és művészetét hazájába átvittette; a társadalmi fejlődésnek az állami akarat érvényesítésével egészségesebb irányt adott. — mi fájdalom,

halálával megszakadt — és végül a népnek igazságot szolgáltatott. A kor követelményei államnak és társadalomnak, nemzetnek és kulturának más formákat, több tartalmat és részben új irányokat adtak; de az állami és társadalmi erő biztosításának, fejlesztésének alapfeltételei és tényezői lényegükben most is ugyanazok, melyeket Mátyás király oly bámulatos bölcsességgel és szívóssággal érvényesített: a nemzeti és nemzetközi életben egyaránt.

Ezért lőn hagyománytól körülvéve neve és ezért esik jól most reá visszaemlékeznünk, mert a trónig jutott fel kegyeletes emlékezete, sőt feladatának ápolása is.

Legyen örökké tartó ez emlék és főleg azon érzés, az a hagyomány, melyet kifejez: Legyen áldott az a fenkölt lelki Uralkodó, ki Excellentiád által képviselve, nemcsak megalapította, de meg is szentelte azt, mert ez úton is áthelyezte a nemzeti hagyományt a dynasztia hagyományába és a kettőt szerencsésen egyesíté. Mindkettő boldogítására!

Kérjük kegyelmességedet, fejezze ki ezért és az ünnepünkben való részvételért hódolatteljes köszönetünket a legmagasabb trón előtt.

Legyen szabad köszönetet mondani a kormány jelen levő képviselőjének is, ki annál kedvesebb nekünk, mert a mienk és kinek jelenléte ép úgy, mint a kormány egész működése az ezredéves ünnepek alatt bizonyítja, hogy a mint a hazafias pártok egyetértettek, közreműködtek a nemzeti kegyeletben és hazafias lelkesedésben, úgy kormányunk is előljárt és vezető hivatását, solidaritását teljes mértékben felfogta és hiven teljesíti. Fogadja ezért köszönetünket.

Végül, a bizottság nevében forró köszönetet mondok az áldott magyar közönségnek, a nemzet soha nem lankadó lelkesedéséért és áldozatkészségéért, mely előmozdította a

mű létrejöttét és melytől várjuk sikeres befejezésének biztosítását.

Isten áldása legyen az emléken, a hazán és a királyon!“

E beszédre Fejérváry br. a király személynöke így felelt:

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége legkegyelmesebben meghagyni méltóztatott, hogy legfelsőbb örömének és meglegedésének kifejezést adjak a fölött, hogy Kolozsvár sz. kir. város kezdeményezésére a nemzet felkarolta a nemes eszmét, hogy Mátyás király dicső emlékének szobor emeltessék.

A felhangzó zajos éljenzések után Jósika Sámuel br. a kormány képviselője szólalt föl, óriási lelkesedést keltő beszédet tartva.

A beszéd, mely országszerte nagy meglegedést és lelkesedést fog kelteni, liberális, nemes hangjánál fogva, így hangzik:

A hazafias kegyelet oly nyilvánulása, mint a melyen ma van szerencsénk részt vehetni, két irányban nyer magasztos kifejezést. Az egyik a tisztelet és a hálaérzet, a másik a megemlékezés és a példa megörökítése. Az egyikkel nemcsak nagyjainkat tiszteljük meg, de magunkat is, a másikkal eszükbe juttatjuk mindazoknak, kik e szobrot szemlélni fogják, Mátyás király nagy uralkodói erényeit.

Soh'se feledjék ezek, miként uralkodása elvi gondjának tartotta, hogy úr legyen e nemzet saját földjén; hogy miként nyomta el az olygarchiát, mert a demokratikus alapon való összetartás képezi a nemzet erejét; s hogy a magasabb erkölcsi czélok felé irányuló hajlama e nemzetnek a nyugati kultúra felkarolásában, ennek nemzeti irányban való fejlesztésében nyeri létjogosultságának alapját, jövőjének biztosítékát; hogy miként tudta ez erős nemzeti érzékből kiinduló, három alapelv nyomán magának e különböző népek által

lakott országban, a történelmünkben páratlan jelzõt: „Mátyás az igazságos“ kivívni, ez mutatja azt az irányt, melyet nemzetünknek többi honpolgárainkkal szemben mindig követnie kell.

Valóban méltóbb helyet a Hunyadi Mátyás szobrának felállítására, a nemzet kegyelete nem találhatott, mint annak születése helyét, mely az õ nagy hagyományának annyi balsors közepette, századokon keresztül tántorithatlan hí követõje volt.

Kolozsvár sz. k. város története bizonyítja, hogy e város közönsége mindig magyar, alkotmányához minden áron ragaszkodó és a nemzeti kultúra letéteményeinek hí õre volt.

Ezért kérem úgy a szoborbizottságot, mint a város közönségét, fogadják a m. kir. kormány õszinte üdvözlését a mai szép ünnep alkalmával.

A nagy Hunyady Mátyás szelleme lengjen e város minden lakója felett, hogy sohase feledje amannak magasztos példáját.

A beszéd után, melyet többször szakított félbe a közönség lelkes éljenzése és meleg rokonszenvenyvilvánítása, dr. Groisz Gusztáv felolvasta az alapkõbe helyezendõ okmány szövegét, mely lelkes és végül igazán megmelegítõen hazafias hangon adja elõ a szobor eddigi történetét.

Az olvasónak Üdv!

Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottsága 1882. évi július 21-én tartott közgyűlésében Nagy Lajos bizottsági tag és unitárius esperes indítványára egyértelemmel elhatározta, hogy legnagyobb szülöttjének, Mátyás királynak, a város fõterén az egész haza részvételével emlékszobrot fog emelni. E célra 5000 frtot szavazott meg, egyszerűsmind egy állandó százas bizottságot küldött ki elébb

gr. Esterházy Kálmán, Kolozsvár és Kolozsmegye főispánja, utóbb 1887-ben Hegedüs Sándor, Kolozsvár orsz. képviselőjének elnöklete, Sigmond Dezső, Kolozsvár orsz. képviselője, Albach Géza polgármester és dr. Szabó Károly egyetemi tanár elnöklete alatt.

E bizottság a maga kebeléből egy végrehajtó-bizottságot küldött ki. Ez ismételten országos gyűjtést rendezvén, egyszersmind egyesítvén az egyes törvényhatóságoknál és takarékpénztáraknál őrzött, még a 40-es évek elején e célra történt gyűjtéseket legfőképen támogatva I. Ferencz József Felsége, legkegyelmesebb királyunk 13000 frtnyi adományával: 1894-ben országos pályázat útján a Mátyás király két életnagyságánál nagyobb lovasszobrának megalkotására Fadrusz János szobrászszal összesen százharmincezer frtban szerződést kötve, Kolozsvár sz. kir. város közönsége elhatározta, hogy az 1896-diki millenáris évben a szobor alapkövét ünnepélyesen leteszi.

Azt az ünnepet a magyar törvényhozás az ezredéves országos ünnepek egyikéül fogadván el, Kolozsvár sz. kir. városa e nagy és nevezetes évben, midőn a magyar állam I. Ferencz József 6 cs. és apostoli királyi felségének dicsőséges uralkodása alatt, Losonczy báró Bánffy Dezső miniszterelnöksége idejében ezeréves főnnállását ünnepelte, e szobormű alapkövét Ő Felsége dicsőségesen uralkodó apostoli magyar király képviselője: Komlós-Keresztesi báró Fejérváry Géza m. kir. honvédelmi miniszter; a magyar kormány képviselője: Branyitskai báró Jósika Sámuel Ő Felsége személye körüli m. kir. miniszter; Hegedüs Sándor a szoborbizottság elnöke, Kolozsvár város orsz. képviselője; Uzoni gr. Béli Ákos Kolozsvár város és Kolozsmegye főispánja, valamint a magyar képviselőháznak, a szomszéd törvényhatóságoknak küldöttei, a város törvényhatósága, a szoborbizottság, to-

vábbbá a meghívott egyházi, katonai és polgári méltóságok, hatóságok és nagyszámu ünneplő közönség jelenlétében, Albach Géza polgármestersége idejében, 1896 szeptember 30-án a szokott szertartások és kalapácsütések között letette.

Legyen ez a kő mozdulatlan alapja a rövid időn rajta emelkedő emlékszobornak, melynek hivatása lesz egyrésztől bizonyoságot tenni arról, hogy Kolozsvár sz. kir. város közönsége a nagy királynak, mint legnagyobb szülöttének emlékét kegyelettel őrzi; másrésztől egyik nevezetes tanujele annak, hogy e haza fiai az ezredik év emlékét minő alkotások által kívánták megörökíteni, de legyen egyszerűmind e szobormű egyik romolhatatlan hirdetője nemzeti multunk nagyságának, dicsőségének és mint ilyen, dobogtassa meg a haza minden hí fiának szivét s teljesítse e magasztos hivatását, míg magyar él ezen a földön.

Kolozsvár, 1896. szeptember hó 30 án. Br. Fejérváry Géza Ő cs. és ap. kir. Felsége személynöke, m. kir. honvédelmi miniszter. Br. Jósika Sámuel a m. kir. kormány képviselője, Ő Felsége személye körüli m. kir. miniszter. Hege-düs Sándor orsz. képviselő, a szoborbizottság elnöke. Béli Ákos gr. Kolozsvár sz. kir. város főispánja, Albach Géza Kolozsvár sz. kir. város polgármestere. Weiss Mór. Dobál Antal ügyvéd. Dr. Török István. Gyarmathy Miklós. Palóczy Lajos. Dr. Groisz Gusztáv. Nagy Lajos. Dr. Ferenczy Zoltán a szoborb. titkára. Gámán Zsigmond. D. Szádeczky Lajos. Sándor József E. M. K. E. t. alelnök-főtítkára, városi képviselő Kondász Ferencz. Pákey Lajos. Deák Albert ügyvéd. Gajzágó Manó. Szász Gerő ev. ref. esperes, egyházk. jegyző. Br. Feilitzsch Arthur. Széky Miklós. Szekula Ákos. Szathmáry Elek. Warga Dániel. Dr. Szamosy János. Dr. Mály István. Benel Ferencz. Finály Henrik. Merza Lajos. Dr. Szombat-helyi József. Herczeg Lajos. Orbán Géza v. levéltárnok, Kö-

vendi dr. Veress Lajos vár. ker. orvos. Grebe Henrik. Polcz Rezső ügyvéd, t. o. főparancsnok. Dr. Czikmántori Ottó. Bognigni Samu. Wolff János. Ferenczy Ignác. Hatschek Antal. Rosenfeld József. Ferencz József unitárius püspök. Dr. Brandt József. Melitskó Frigyes. Valentini Adolf gyógyszerész. Kilin Miklós. Nedoroszték János pg. hitelbank aligazgató. Kiss Sándor keresk. akad. igazgató. Dorgó Albert. Molnár József. Reményik Lajos. Gombos Ferencz. Dr. Frank-Kiss István. Dr. Haller Károly. Rucska Lajos. Haas János. Ifj. Nagy János. Dr. Engel Gábor. Biró Béla apát-plébános. Boros György. Dr. Farkas Lajos. Hajós János. Vikol Lajos. Koleszár Sándor. Schwartz József. Ifj. Lászlóczky Samu r. b. t. Dávid Antal. Mihály László. Dr. Csiky Viktor Matutsek József. Reményik Károly. B. Bak Lajos. Kőváry Mihály. Ifj. Horovitz Samu. Magyary Géza. Dr. Tutsek Sándor. Smiel Dávid. Endstrasser Benedek. Trandafir Miklós. Daróczi Deák József. Hatházy Ferencz. Szvacšina Géza városi tanácsos. Deák Pál főkapitány. Gr. Esterházy László főjegyző. Losonczy János árvaszéki elnök. Balázs Árpád árvasz. jegyző. Vikol Kálmán árvasz. ülnök. Tamási Sándor t. főügyész. Ehrlinger Lajos árvasz. ülnök. Tarnay Mór városi aljegyző. Dr. Gámán József tisztb. aljegyző. Dr. Fischer Lajos. Dr. Szabó Gyula v. tanácsos. Dr. Nagy Mór v. tanácsos. Póczy Mihály főmérnök. Dr. Bartha János főorvos. Tömösváry Miklós főpénzt. Dr. Márky Sándor tiszt. tan. Salamon Antal v. tan. Szigethi Gábor. Fekete Nagy Béla I. aljegyző.

Az okmányt erre Ő Felsége személynöke aláírta, utána a kormány képviselője és erre — a többi aláírások már előzetesen meglévén — az okmányt tokba helyezték, lezárták és erre következtek a kalapácsütések az alapköre.

Az első kalapácsütést Ő Felsége személynöke tette a következő szavakkal:

Ő császári és apostoli Királyi Felsége legmagasabb Nevében.

Riadó éljenzés hangzott föl e szavakra, melyek után Jósika Samu br. miniszter következett e jelmondattal:

Mátyás király szelleme lengjen e város és lakói fölött.

A többi jelmondatok közül azokat, melyeket a nagy tolongásban hallani lehetett, a következők voltak:

Az erdélyi ev. ref. püspök Szász Domokos: „Házánkban ma is, mint Mátyás király korában, az igazság uralkodik.“

Az unitárius püspök Ferencz József: „Mikor az igazak uralkodnak, örül a nép.“

Kolozsvár főispánja gr. Béli Ákos: **Hirdesse** e szobor az igazságot, mely örök.“

Kolozsvár polgármestere **Albach Géza**: „Nemzetem kegyelete légy szilárd és **állandó** multadnak napjai iránt.“

A szoborbizottság e'nöke Hegedüs Sándor dr.: „Legyen tanuja: a haza **dicsőségének**, Mátyás kegyeletes emlékének, Ferencz **József** király hosszú életének.“

Fekete Gábor kir. ítélőtáblai elnök: „Emlékeztessen e szobor a magyar szellem és az igazság követésére.“

Sigmond Dezső orsz. képviselő, a szoborbizottság al-elnöke: „Boldog azon nemzet, amely nagy szülöttjei iránt kegyelettel viseltetik.“

Gr. Lázár István: „Hirdesd az igazságot mindörökre.“

Dr. Farkas Lajos, a Ferencz József tud. egyetem e. i. Rectora: „Légy erős és állandó, mint a történelem igazsága.“

Kozma Gyula kir. főügyész: „Mátyásnak az Igazságosnak hódolata jeléül, az Igazság szolgája.“

A szoborbizottság titkára, Ferenczi Zoltán dr.: „Legyen ez az alapkö a hazafias eszmék tűzhelye s hevítse föl minden következő nemzedék szivét.“

A szoborbizottság pénztárnoka, Nagy Lajos:

Fenn áll a ház ma is, hol világot látott,
A kinél nagyobbat a Világ nem látott.

A szobor tervezője, Fadrusz János: „Isten nevében.“

A kalapácsütések befejeztével ismét visszatért az ünneplő díszes társaság a királysátorba, hol Hegedüs Sándor dr. a szoborbizottság elnöke a következő szavakkal adta át a városnak a szobor-alapot:

Tisztelt polgármester úr! A Mátyás király szoborbizottság nevében van szerencsém átadni megőrzés, fentartás végett, dicső királyunk szülővárosának e nemzeti emlékének alapját. A legnagyobb nemzeti dicsőség emlékét és Kolozsvár legnagyobb kincsét bizzuk önökre. Nemzeti és polgári becsületök teszi kötelességükké annak hű megőrzését. Ép oly természetes, mint könnyű e feladat; mire önöket sem figyelmeztetni, sem kényszeríteni nem kell.

Isten áldása legyen e műven és a városon!

Albach polgármester válasza után a dalegyletek a Fohászt énekelték s ezzel az alapköv letételének ünnepélye véget ért. A szobor alapkövének letétele után volt még zászlószentelés, a technologiai muzeum alapkövének letétele. De hogy mind ez minő ünnepségek mellett történt, az nem tartozik e Jelentés keretébe, elég legyen még megemlítenünk, hogy E. Kovács Gyula a szobor alapköve letételének ünnepi előadásául *Mátyás király* cím alatt egy drámai prologot írt, mely a következő napokon az „Ellenzék“ tárczájában meg is jelent

XI.

További gyűjtések a szoborra.

A szobor alapkövének letétele idején a szerződés szerint megállapított összeg sem állott még egészben a szobor-

bizottság rendelkezésére. A begyűlt összeg — beleszámítva a király által 1894-ben és 1896-ban adott összegeket is, 13.000 frtot — kamataival együtt 95.748 frt 5 kr-ra ment — tehát indokolt volt a további gyűjtés.

Az újabb — 5-ik — felhívást 1896. évi márcz. 15-ről bocsátotta ki a szoborbizottság. Fekete Nagy Béla városi tanácsos vezette a gyűjtést szép eredménnyel, melyhez 2 év folytán mintegy 1500 adományozó, illetőleg gyűjtő járult mintegy 20.000 forinttal. 1898-ban kevesebb; 1899-ben csak jelentéktelen adomány érkezett.

A 6-ik felhívást is ki kellett bocsátani. E sorok írója intézte a kibocsátást 10.000 példányban, de az eredmény alig multa felül a 6000 koronát.

Az utolsó gyűjtés folyama ez évben járt le, mintegy 8 ezer korona eredménnyel. Legnagyobb részben vasúti hivatalnokok és közegek adakoztak.

A végén is a kormány segített ki 30.000 korona adományával, melyet a közoktatási ministerium egy szép levél kíséretében engedélyezett és utalványozott a kolozsvári kir. adóhivatalnál.

Az adományok egyes tételeinél most is a magyar nők neve tündököl. 1896-ban br. Bánffy Daniné, Bánffy Albertné, Bánffy Zoltánné, Bánffy Dezsőné; Mohai Károlyné, Gál Gyuláné, gr. Eszterházi Jánosné, Zeyk Dánielné, gr. Teleky László Gyuláné, gr. Teleky Emma, Dubay Pálné, Gyarmati Zsigáné, Borosnyai Irén, br. Horváth Ödönné, Barabás Anna, Urmánczy Jánosné, Zöld Mariska, Boér Irén, Dörgő Mariska, Ferenczi Irén, Pisztóri Irén, Kovrik Jánosné, Liska Jánosné, Szvatics Lukácsné, Gál Istvánné, Mélik Istvánné, Csiki Ilona, Muczi Ilona és Amália, Székely Jánosné, Gajzágó Tivadarné, gr. Béli Klára, dr. Hajnal Gézáné teljesítették e téren honleányi kötelmeiket. 1897-ben dr. Gálfi Endréné, Gálfi Róza,

Sipos Gáborné, Demjén Mari, Budai Ilonka, Rosenberg Henriette neveit említtem fel. Jászai Mari nem több mint 10 izbeni jelentékeny adományokkal szerepel. 1898-ban Prielle Kornélia 210 frt adománynyal lépett fel. 1899-ben a Vikolcsalád leányai adakoztak. 1900-ban Hanzely Lászlóné, Moldován Gergelyné, Hauszmanné Fenyő Rózsi, Kun Ilona. 1902-ben Benedek Elekné, Ludányi Bay Ilona (több izben) és gr. Berchtold Richárdné adományoztak.

Nem maradtak el a vármegyék, városok, egyletek, intézetek, testületek, egyes hazafiak sem. A milleniumi évben különösen azután is jelentékeny adományokban bizonyították hazafias nemes érzületüket. Adakoztak számszerint:

Hunyadmegye 3 izben	585 frt — kr.
Alsó-Fejérmegye két izben	93 „ 60 „
Csongrád v. m.	37 „ 86 „
Esztergom v. m.	50 „ —
Heves v. m.	29 „ —
Háromszék v. m.,	798 „ 78
K.-Küküllő v. m.	32 „ 59 „
Veszprém v. m.	311 „ — „
Abauj v. m.	213 „ 58 „
Ung v. m. 3 izben	326 „ 46
Háromszék v. m. alisp.	53 „ 69
Szeben v. m. alisp.	100 „ —
Trencsén v. m. főpénztára	50 „ —
Borsod v. m. alisp. Miskolcz	50 „ 29
Komárom v. m. pénztára	50 „ — „
Maros-Torda v. m. pénzt. M.-Vásárh.	50 „ — „
Békés v. m. alisp. B.-Gyula	75 „ 41 „
Somogy v. m. főpénzt. Kaposvár	100 „ —
Háromszék v. m. pénztára	65 „ 57 „
Abauj-Torna v. m. főpénzt.	100 „ —

Hajdu v. m. alisp. gy. Debreczen	148	frt	33	kr.
Kolozs v. m. pénzt.	50	"	—	
Jász-Nagy-Kun-Szolnok v. m. pénzt.	200	"	—	
Bács-Bodrog v. m. pénzt.	105	"	94	"
Győr v. m. alisp.	50	"	—	
Zólyom v. m. pénzt. Beszterczebánya	50	"	—	"
Szolnok-Doboka v. m. pénzt. Deés	50	"	73	
Torda-Aranyos v. m. közönsége Torda	100		—	
Borsod v. m. pénzt. Miskolcz	50	"	—	
Krassó-Szörény v. m. pénzt	100	"	—	
Szilágy v. m. alisp.	50	"	—	"
Udvarhely v. m. alisp. hiv.	170	"	—	
" " " három izben	202	"	50	
Besztercze-Naszód v. m. két izben	138	"	80	"
Brassó v m.	100	"	—	"
Békés v. m. alisp. Gyula	123	K.	46	fill.
Hunyad v. m. alisp.	107	"	70	"
Vasvárm. alisp. gy. Szombathely	218	"	—	"
Szeged	50	frt	—	kr.
Debreczen polgárm.	52	"	80	"
Debreczen sz. k. v.	87	"	60	"
Kecskemét	25	"	—	"
Esztergom v. m. pénztára	50		—	"
Székesfehérvár h. pénzt.	50	"	—	"
Arad sz. k. v. tanácsa	100	"	—	"
Temesvár sz. k. v.	50	"	—	"
Deés város polgárm.	50	"	—	"
Debreczen v. polgárm.	100	"	—	"
Maros-Vásárhely tanácsa	50	"	—	"
Budapest főváros pénzt.	500	"	—	"
Sopron v. tan.	100	K.	—	fill.
Nagy-Várad	100	"	—	"

Deés város tanácsa	100 K.	— fill.
Hódmező-Vásárhely v. t.	100	„ — „
Győr sz. k. v. pénzt.	100	„ — „
Pécs sz. k. v. pénzt.	100	„ — „
Első magy. ált. bizt. társ.	250 frt	— kr.
A m. kir. áll. vas. hiv. tak. egyl. Kolozsvárt	100	„ —
Tornai tak. pénzt.	54	„ 75 „
Kézdivásárhelyi tak. pénzt.	237	50
Magyar-Franczia bizt. társ. igazg. Bpest	50	—
Kölcs. seg. egyeslet szövets. Bpest	200	„ —
Gresham életbizt. társ. Bpest	500	„ — „
Kereskedelmi bank	100 K.	— fill.
Losonczy t. p. hitelb.	128	— „
Kolozsmegyei takarékpénztár 5 izben	150	„ — „
Népszínház Bpest	30 frt	— kr.
Kir. honv. miniszterium gy. Bpest	366	60
Kolozsv. r. kath. egyh. község	200	„ —
Kolozsvári gondosk. társ.	100	„ —
A 22. h. gy. ezr. M -Vásárhely	52	„ 60
A 9. h. h. ezred	50	„ — „
Kolozsvári egy. orvosi kara	50	„ —
M. kir. honv. gy. ezred Kolozsvár	60	„ —
Légszeszegvár Kolozsvár	100	—
A kolozsv. honv. zenekar által a sétátéren rendezett ünnepély jöv.	332	54
Osztálymérnökség gy. Kolozsvár	50	—
Rizshántoló és keményítő-gyár Fiume	50	—
VI. számú csendőr k. parancsnokság Zala- Egerszeg	69	05
Szt.-gotthardi m. áll. gym.	72	„ — „
Gizella-egyeslet Kolozsvár	100 K.	— fill.
Déli vasp. társ. üzl. igazg.	116	„ 30

Kecskeméti ref. gymn.	56	frt	70	kr.
Kisújszállási ref. gymn.	257		68	„
Kunszentmiklósi ref. gymn.	48	„	12	
Székelyudvarhelyi ref. gymn.	34	„	87	
Debreczeni	15	„	37	
Miskolczi r. kath. gymn.	11		08	„
Új-verbászi r. kath. gymn.	25	„	14	„
Állami gymn. Fiume	14	„	61	„
Br. Bánffy Ernő Borsa	100	frt	—	kr.
Id gr. Zichy János	50	„	—	„
Br. Bánffy Dezső	100	„	—	„
Gr. Festetich Tasziló	50	„	—	„
Szlávy József koronaőr	50	„	—	„
Gr. Teleky László Gyula	50	„	—	„
Hg. Lobkovitz Rezső	100	„	—	
Gr. Teleky Domokos és Géza	100	„	—	„
Gr. Gyürky Viktor Bpest	200	K	—	fill.
Gr. Karácsony Jenő	100	„	—	„
Gr. Széchenyi Gyula Ó Fels. szem. k. m	200	„	—	„
Gr. Eszterházi Károly	100	„	—	„
Gr. Hunyadi Imre	1000	„	—	„
Gr. Andrási Dénes	1000	„	—	
Br. Wesselényi Béla	100	„	—	„
Gr. Zichy N. János	200	„	—	„
Steuer és Gálos	50	frt	—	kr.
László József iklódi sz. b.	50	„	—	
Lévay Henrik az els. magy. ált. bizt. társ. igazg. Bpest	50	„	—	„
Szacsvay Sándor Kolozsvár	50	„	—	„
Schandl Mihály	50	„	—	„
Poszler József gyűjtése Kolozsvár	80	„	—	„
Poppér István Bpest	50	„	—	„

Hegedüs Sándor	200	frt	—	kr.
Dr. Mészáros Károly Bpest	50	"	—	"
Dr. Horváth József gyűjtése Berlin	58	"	—	"
Lönhart Ferencz püspök	100	"	—	
Egri főkáptalan	100	"	—	
Szilágyi Márton gyűjt. Bpest	51	"	50	"
Mayer Ferencz gy. Pancsova	89	"	10	"
Szathmáry György gy. Bpest	53	"	—	
Kiss Sándor keresk. akad. igazg. gy.	100	"	—	
Tóth Zsigmond gy. Kolozsvár	65	"	—	
Koos József Zsorna	275	"	—	
Sárga Kristóf gy. Kolozsvár	51	"	—	
Kováts P. fiai gy. külföldön	100	"	30	"
Kovács József gy. Kolozsvár	103	"	36	"
Beczásy Lajos gy.	79	"	50	
Megyeri Dezső (1896. szept. 30-án tartott szinielőadásból)	300		—	
Dr. Lázár Gyula Bpest	50	"	—	
Steuer és Gálos	50	"	—	
Szinnyei Endre gy. Sárospatak	56	"	97	
Szabó András gy. Sz.-Udvarhely	60	"	—	"
Gobó Imre gy. Bpest	132	"	48	
Ganz és Társa Bpest	50	"	—	
Radnóti Dezső gy. Kolozsvár	98		—	
Szuppán Vilmos gy. Bpest	97	"	15	
Vámosy Mihály gy. Bpest	55	"	51	
Felbermann Lajos London	137		81	
Schossberger Henrik	200	"	—	
Nemeskéri Kis Miklós Páris	100	"	—	
Hauszmann és Társa építész Kolozsvár	100	"	—	"
Császka György kalocsai érsek	50	K.	—	fill.
Császka György Bpest	100		—	

Ludwig János gy. Pozsony	100 K. — fill.
Dr. Óváry Kelemen Kolozsvár	100 „ —
Szabó János gör. kath. püspök Sz.-Ujvár két ízben	100 „ —
Kiss Sándor keresk. akad. ig. gy.	97 „ 09 „

Mindez azonban csak szemelvény. Megakadt szemem a nagyobb adományokon. A kisebb. szintén becses adományokat s az éppen oly lelkes adományozók neveit kénytelen voltam mellőzni éppen nagy számuk miatt; de azért is, mert az utalványon csak a gyűjtők neveit kaptam meg a várostól.

IX.

Számadási kivonat.

A Kolossvárt felállítandó Mátyás király szoborra begyűlt adományokról.

	Bevétel		Kiadás	
	forint	kr	forint	kr
1888-dik év végén.				
Bevétel: Adományokból	957	60		
Átmeneti	81	50		
	<hr/>			
	1039	10		
Kiadás: Nyomatványokra			87	50
Takarékpénztárba			845	10
Átmeneti			81	50
Pénzmaradvány mint átvitel			25	—
			<hr/>	
			1039	10
1889-ik évben.				
Bevétel: Előző évi pénztármaradék és be-				
tét átvétele	878	29		
Adományokból	15257	44		
Átmeneti	629	—		
	<hr/>			
	16764	73		
Kiadás: Nyomdai és postai			62	58
Takarékpénztárba			15758	46
Átmeneti			629	—
Pénztári maradv. mint átvitel			314	69
			<hr/>	
			16764	73
1890-ik évben.				
Bevétel: Előző évi ptrmaradék	314	69		
Adományokból	9194	41		
	<hr/>			
	9509	10		
Kiadás: Tptárba betét			8592	88
Nyomdai 1 frtos nyugtáért			167	50
, 10 kros szelvényekért			511	80
Átvitel			<hr/>	
			9272	18

	Bevétel		Kiadás	
	forint	kr	forint	kr
Áthozat			9272	18
Dr. Gámánnak irodai költség			40	45
„ „ tiszteletdíj			100	—
Postaköltség			1	36
Pénztár marad. mint átvitel . .			95	11
			<u>9509</u>	<u>10</u>
1891-ik évben.				
<i>Bevétel:</i> Előző évi ptármaradv.	95	11		
Adományokból	21750	32		
Vénus sorsjegyekből	114	40		
	<u>21959</u>	<u>83</u>		
<i>Kiadás:</i> Takarékpénztárba			21779	3
Irodai, nyomdai, postaköltség (ebből 100 frt 1888 évről)			139	8
Vénus képre			38	77
Pénztármaradv. mint átvitel . .			2	95
			<u>21959</u>	<u>83</u>
1892-ik évben.				
<i>Bevétel:</i> Pénztármaradvány		2	95	
Adományokból	2952	71		
	<u>2955</u>	<u>66</u>		
<i>Kiadás:</i> Takarékpénzlárba			2555	—
Nyomatványokra			224	10
Pénzkészlet mint egyenleg . .			176	56
			<u>2955</u>	<u>66</u>
1893-ik évben.				
<i>Bevétel:</i> Pénztármaradvány		176	56	
Adományokból	1775	31		
	<u>1951</u>	<u>87</u>		
<i>Kiadás:</i> Takarékpénztárba			1860	—
Nyomatványért			23	65
Pénzkészlet mint egyenleg . .			68	22
			<u>1951</u>	<u>87</u>

	Bevétel		Kiadás	
	frt	kr	frt	kr
1894-ik évben.				
Bevétel: Pénztármaradvány		68 22		
Pénzintézetektől	23300			
Adományokból	594	31		
	<u>23962</u>	<u>53</u>		
Kiadás: Pénzintézetekbe .			12000	
Pályaművek díjazása			6900	
Fadrusznak			5000	
Apró kiadások			25	26
Pénztári készlet, mint egyenleg .			37	27
			<u>23962</u>	<u>53</u>
1895 ik évben.				
Bevétel: Pénztári készlet .		37 27		
Adományok és kamat	3679	96		
Átmeneti bevétel	39279	61		
	<u>42996</u>	<u>84</u>		
Kiadás: Takarékpénztárba			300	
Mint átmeneti kiadás			31479	61
Fadrusz Jánosnak .			11000	
Pénztári készlet, mint egyenleg			211	23
Bélyeg és papír			6	
			<u>42996</u>	<u>84</u>
1896 ik évben.				
Bevétel: Pénztármaradvány		211 23		
Adomány, kamat	23573	80		
Átmeneti bevétel	20267	46		
	<u>44052</u>	<u>49</u>		
Kiadás: Felirat, jelentés, iroda			191	68
Fadrusznak			18051	74
Betétek			25662	6
Egyenleg			147	1
			<u>44052</u>	<u>49</u>

	Bevétel		Kiadás	
	frt	kr	frt	kr
1897-ik évben.				
<i>Bevétel</i> : Pénztári maradvány	147	1		
Átmeneti bevétel	18800	—		
Adományok	9491	55		
	<u>28438</u>	<u>56</u>		
<i>Kiadás</i> : Fadrusznak			12000	—
Gyűjtéssel járt s más irodai kiadások				326 68
Betéti elhelyezés				15934 93
Pénztári egyenleg				<u>176 95</u>
			<u>28438</u>	<u>56</u>
1898 ik évben.				
<i>Bevétel</i> : Pénztári áthozatal	176	95		
Átmeneti bevétel	17176	95		
Adományokból	3007	93		
	<u>20361</u>	<u>83</u>		
<i>Kiadás</i> : Fadrusznak			16000	—
Irodai kiadásokra				5 50
Betét, elhelyezés				3836 60
Pénztári egyenleg				<u>519 73</u>
			<u>20361</u>	<u>83</u>
1899-ik évben.				
<i>Bevétel</i> : Pénztári áthozatal	519	73		
Adomány, kamat	132	72		
	<u>652</u>	<u>45</u>		
<i>Kiadás</i> : Takarékpénztári betét			450	—
Pénztári egyenleg				<u>202 45</u>
			<u>652</u>	<u>45</u>
1900 ik évben — korona számítással.				
<i>Bevétel</i> : Pénztári áthozatal	404	90		
Átmeneti	33500	—		
Adomány, kamat	6950	80		
	<u>40855</u>	<u>70</u>		

	Bevétel		Kiadás	
	Kor.	fil.	Kor.	fil.
Kiadás : Fadrusznak			34000	—
10.000 drb. felhívásnak czimzése, bélyegzés			512	—
Postai, irodai költség			16	51
Adományok elhelyezése			5000	—
Átvitel egyenl.			1327	19
			<u>40855</u>	<u>70</u>
1901 ik évben.				
Bevétel : Pénzt. áthozatal	1327	19		
Leírás takarékpénztárból	22000	—		
Adományokból, kamat	1200	18		
	<u>24530</u>	<u>37</u>		
Kiadás : Fadrusznak			20000	—
Atheneum könyvnyomdának .			2000	—
Más nyomdai és lenyomási költségek			164	20
Kezelés, posta			10	—
Takarékp. elhelyezés			1065	21
Pénztári egyenleg			1290	96
			<u>24530</u>	<u>37</u>
1902. október 1-ig.				
Bevétel : Átvett pénztári egyenleg	1290	96		
Tőke és kamat befizetés	3145	—		
Adományokból	32947	71		
Leírás takarékpénztárból	66349	—		
Átmeneti bevétel	18484	98		
	<u>122219</u>	<u>65</u>		
Kiadás : Takarékpénztárakba			53417	27
Szobor-alapzatra süttői köre			29797	33
Beschorner-czégnek			33000	—
Város helyett előlegek			3861	38
Bélyeg a 30.000 kor. bevétel után			95	—
Átmeneti kiadás			1816	73
Egyenleg			231	94
			<u>122219</u>	<u>65</u>

Vagyron kimutatás.

	Bevétel		Főösszeg	
	forint	kr	forint	kr
1882-ik évben				
Horiczból, Csehországból ismeretlen 20 frkos aranyat küld	8	—	8	—
1883				
Kisegítő takarékpénztár adománya	1000	—	1006	—
Szenkovics Márton adománya	6	—		
1884.				
Kolozsvár sz. kir. város 10 év alatt 500 frtjával fizetendő adománya	5000	—	5010	—
Dr. Nagy Mór gyűjtése	10	—		
1888. végén.				
Adományokból takarékpénztárba téve	878	29	878	29
1889. végén.				
Pénztárnok kezelése alatt takarékpénztárba helyezve és készpénzben	16549	17	22069	38
Nem pénztárnoki kezelés alatt, de szintén tak. pénztárba helyezve	5520	21		
			22069	38
1890. év végén.				
Pénztárnok kezelése alatt tak.-pénztárba helyezve és készpénz	25565	36	31321	98
Nem pénztárnok keze alatt, de szintén tak. pénztárba helyezve	5756	62		
			31321	98

	Bevétel		Főösszeg	
	forint	kr	forint	kr
1891. évben.				
Pénztárnok kezelése alatt takarékpénztári letételben	49285	41		
Nem pénztárnok kezelése alatt, de szintén takarékpénztári betétekben	6524	27		
Együtt			55809	68
1892. évi július 1-én.				
1. Pénztárnok kezelése alatt a kolozsvári kisegítő tkpban az				
1979. sz. könyvben	11737	07		
2662. sz. >	11308	93		
3427. sz. >	5396	58		
779. sz. >	473	42		
2. Kolozsvári takarékpénztárban a 9027. sz. betéti könyvben	10640	86		
3. Kolozsvári hitelbank és zálogkölcsön társulatnál 1312. sz. könyvben .	5203	98		
4. Kolozsvári keresk. banknál 1051. sz. könyv mellett	673	36		
5. Kolozsvári leszámítoló banknál 209. sz. könyv mellett	42	63		
6. Máramarosszigeti kereskedelmi és hitelintézet 1846. sz. k. m.	2395	11		
Máramarosszigeti tkptárban 217. sz.	2759	28		
> > 291. sz.	792	70		
> > 213. sz.	344	28		
> > 400. sz. .	31	95		
Máramarosszigeti tak.-pénztárban 210. sz. alatti betéti könyvben	19	08		
7. Kézdivásárhelyi kisegítő tak.-pénztárban 41. sz. betéti könyv mellett 1889. jan. 1-től kamata nem számítva	161	34		
			51980	57
Nem pénztárnok kezelése alatt:				
1. Kolozsvár város 5000 frtos adományából befizetett 4000 frt kamatostól	4856	57		
Átvitel	4856	57	51980	57

	Bevétel		Főösszeg	
	forint	kr	forint	kr
Áthozat	4856	57	51980	57
Be nem fizetett 2 évi részlet	1000	—		
Dr. Nagy Mór-féle gyűjtés	38	69		
2. Kolozsvári kisegítő tkpénztárban 1883. évi adománya a 3120. sz. betéti könyv mellett	1578	83		
3. Háromszék vármegyénél kamatszámítás nélkül	654	08		
4. Tordai takarékpénztárnál	40	—		
5. Kolozsvári takarékpénztár által adományozva 300 frtból be nem fizetett 2 évi részlet	200	—		
6. Békésmegye által adományozva 250 forintból be nem fizetett 2 évi részlet	100	—		
Összesen			60448	74
1892 ik év végén.				
Pénztárnok kezelése alatt pénzüintézeteknél elhelyezve	54506	57		
Nem pénztárnok kezelése alatt	8468	—		
Összesen			62974	57
1893-ik évben.				
Pénztárnok kezelése alatt pénzüintézeteknél elhelyezve volt	59591	08		
Nem pénztárnok keze alatt	11032	34		
Összesen			70623	42
1894-ik év végén.				
Pénzüintézeteknél elhelyezve mind a pénztárnok kezelése, mind pedig a nem kezelés alatti összegekkel együtt	60958	03	60958	03
1895-ik év végén.				
Pénzüintézeteknél elhelyezve	51828	66	51828	66

	Bevétel		Főösszeg	
	forint	kr	forint	kr
1896.				
Pénztárnok kezelése alatt pénzüintézeteknél	34248	72		
Király ő felsége adom. m. ált. tkrcptárban	10400	—		
Máramarosi takarékpénztárban	3628	33		
Kölcsönösszeg	6500	—		
Összesen			54777	05
1897.				
Pénzüintézeteknél helyt	42214	88		
M, ált. takarékpénztárban	10500	—		
Összesen			52714	88
1898.				
Pénzüintézeteknél helyt	42365	62		
Kölcsön	500	—		
Összesen			42865	62
1899.				
Pénzüintézeteknél helyt	44827	—		
Kölcsön	500	—		
Összesen			45327	—
1900. (Korona számítással.)				
Pénzüintézeteknél	63713	88		
Kölcsön	2000	—		
Összesen			65713	88
1901.				
Pénzüintézeteknél	45236	47		
Kölcsön	2000	—		
Összesen			47236	47
1902. évi okt. 1-ő napján.				
Pénzüintézeteknél	15111	23		
Pénztárban	231	94		
Összesen			15343	17

Zárszámadás.

	korona	fill.
Bevételek összege:		
1. Adományokból 1902. okt. 1-ig bejött	229834	80
2. Kamatokból begyűlt	51075	02
Együtt	280909	82
Kiadások összege:		
1. Nyomdai és gyűjtési	4796	64
2. Szoborral kapcsolatosak	23293	81
3. Városnak előlegezett	6076	20
4. Fadrusz Jánosnak	231400	—
Együtt	265566	65
5. Pénztári készlet mint egyenleg	15343	17
	280909	82
Szerződés szerint Fadrusznak adandó volt 260000 kor. és kiadatott	231400	—
kiadandó még	28600	—
	260000	—
<i>A kiadandó összeg fedezetére szolgál:</i>		
1. A pénztári készlet	15343	17
2. Postai takaréokban kezelt adományok	8300	—
3. A városnak adott előlegek visszatérítése	6076	20
	29719	37

A szobor-alap jelen pénzügyi állása szerint tehát nem adható meg a művésznek az a 6000 korona tiszteletdíj, melyet a 260.000 koronán felül kilátásba helyezett a szerződés 6-ik pontja a feleslegből, hacsak további adományok nem jönnek be.

Zárszó:

Miként a folyam hullámai hol jobbra, hol balra tolulnak, emelkednek, vagy alászállanak, a szélnek erősebb vagy gyengébb fuvallatára, az esőzések és szárazság szerint: úgy tekinthetjük a Mátyás király szobor-alapra tett adományok folyamatát is. A fennebbi számadási és vagyoni kimutatások tételei mutatják, hogy az összegek ingadoznak, hol több, hol kevesebb volt a bevétel, hol nagyobb, hol kisebb volt az adományozás, a szerint, a mint a lelkesedés ragadta meg a honfiakat, vagy apathia állott be, a szerint, mint az időjárás termékeny vagy terméketlen esztendőt hozott; de elvégre összegyűlt, megnőtt az adományok folyama és beleszakadt egy tengerszépségű műalkotásba, a Mátyás-szoborba.

Fennáll a szobor Kolozsvár, sőt az egész ország örömére, hirdetni Mátyás király dicsőségét és a magyar nemzet hálás megemlékezését az ő igazságos, nagy királya íránt.

Az adakozásban elől járt a király, a kormány és legnagyobb mértékben a város, miután a templom körüli épületek le bontásával, a főtér rendezésével, a Mátyás király születési házának helyre állításával s több kapcsolatos építkezések és beruházások összegeivel a város közel félmillió koronát költött el.

A munkában a szoborbizottság fáradott, melynek sorában 20 év alatt bizony változások is történtek. Gr. Eszterházi Kálmán hivatalból távozása után Hegedüs Sándor országgyűlési képviselő, most ny. minister választatott elnökké. Az alelnökök sorából elhaltak Dr. Szabó Károly egyetemi tanár, az első felhívás szerkesztője, aztán Albach Géza polgármester; távozott Sigmond Dezső működő alelnök. Helyükbe jöttek Szvacsiná Géza polgármester, gróf Béli Ákos főispán, br. Feilitzsch Arthur országgyűlési képviselő urak. A titkári állást előbb Dr. Hegedüs István egyetemi tanár, aztán Dr. Török István, majd Dr. Ferenczi Zoltán egyetemi könyvtárnok töltötték be; négy év óta Fekete N. Béla városi tanácsos működik benne. Mindenik lelkes barátja, fáradhatlan munkása volt a szobor-ügynek. A választmány tagjai kisebb-nagyobb számban szintén részt vettek a nagy munkában. Tisztelet, becsülés illeti valamennyit.

Magam Isten kegyelméből elejétől végig mint az alap pénztárnoka őrt állhattam indítványom létesítése mellett; s csakugyan boldog vagyok, hogy nem volt álom, nem volt ábránd az eszme — minek az a városatya mondotta, ki egyedül nem szavazott indítványomra — hanem megvalósult: Fennáll a szobor.

De hogy ez a szobor oly szép, oly fénséges alkotás, az a nagy művész érdeme.

Kolozsvárt, 1902. október 8.

Nagy Lajos.

Ó d a

Mátyás király szobrának leleplezési idejére.

Irta: Nagy Lajos,

a szobor indítványozója és a szobor-alap pénztárnoka.

Kivántam megérni, a mihez kezdtem én,
Mátyás király szobrát Kolozsvár főterén.
Nagy időbe került, szinte nem reméltem,
Hogy ez örömnapot valaha megérjem.

Kolozsvárt illetve a legelső sorban,
Mínthogy itt született az óvári sorban.
Fenn áll a ház ma is, hol világot látott,
A kinél nagyobbat a világ nem látott.

Fenn áll már szobra is, bizonyosága annak,
Hogy ez a föld magyar, itt magyarok laknak;
S a ki itt született, az magyarrá válik,
Az alattól fel Mátyás királyig . . .

Fenn áll már szobra is, bizonyosága annak,
Hogy hálás szive volt mindig a magyarnak:
Századok mulva sem felejtí a királyt,
Ki a többi közül dicsőségben kivált . . .

Különösen a nép el nem felejtette:
Volt egy nagy királya, ki őt is szerette.
Ha ellenség, zsarnok zaklatni találta,
Volt a ki megvédje, magyarok királya.

Szájról szájra adta, dalnok általvette,
Emlékben maradott minden szava, tette;
Dalnok tovább adta, művész feldolgozta,
Most már előttünk áll Mátyás király szobra.

Nem hiába volt ő Hunyadinak sarja,
Erős volt, bátor volt, hatalmas a karja;
Udvarában — mondják — két orozlánt tartott,
De az orozlánsziv — az ő benne lakott . . .

Azt hitték, hogy gyerek, mikor királylyá lett,
A kin uralkodni könnyű szerrel lehet;
Hamar megmutatta, hogy királynak termett.
Majd Ő uralkodik a királyok felett . . .

Országában csinált legelőbb is rendet,
Hódolásra bírván a pártos főrendet,
Azután fordult a koronás fők ellen,
Kik fegyverrel törtek koronája ellen.

De nemcsak ellenit, magát is legyőzte,
Hogyha azt kívánta az ország érdeke.
A kit ma lesujtott, holnap felemelte;
Hatalmával felért királyi kegyelme.

Országát bejárta néha álruhába,
Hogy necsak a külfényt — a valót is lássa.
Szóba állott itt ott a szegény emberrel,
Fizette tréfával, többször aranypénzzel.

Udvarába gyűjtött tudóst, művészt, bölcset,
Valamennyi között maga a legbölcsebb,
S mert az igazságot, nem az embert nézte:
Ezért siratta meg halálát hí népe.

Néhány száz év alatt, a mi közbe esett,
Isten csodája, hogy hazánk el nem veszett;
De minél sötétebb volt az ország képe,
Annál ragyogóbb lett Mátyás dicsősége . . .

És e dicsőségnek fénysugári mellett
Folytatta az ország a nehéz küzdelmet;
Hősök támadtak és hősök véreztek el,
Hanem Magyarország mégis nem veszett el.

Egy királyra vártunk Mátyás király után,
A ki járna az ő dicsőséges útján,
Szeresse, becsülje a magyar nemzetet,
Melynél nemesebbet Isten nem teremtett

Hogyha Mátyás király győzött minden hadban,
Bizony nagy része volt a magyarnak abban.
A ki e nemzetet vezérelni tudja,
Az előtt nyitva áll a dicsőség útja.

Ez a király eljött. Koronás fejére
Már is reá szállott Mátyás dicsősége;
Mert királyi tisztét betölti oly híven,
Miként Mátyás király annak idejiben.

Felénk közeledett, hozzánk hajolt szive
S mindjárt megváltozott az országnak színe.
A hogy kiterjeszté áldó kezét, jobbát,
Mint varázsütésre felvirult az ország.

Hadi dicsőségnek talán immár vége,
Csudás alkotásit folytatja a béke.
Mihez Mátyás király oly nagy bölcsen kezdett,
Hazánkban hazát nyert tudomány, művészet.

Mátyás várt utódja mégis jókor jött el
Bizonyoságot tenni ezer esztendővel:
Hogyha király s nemzet egy célra törekszik,
Fenn áll Magyarország a világ végeig!

141

141

